Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII Ч. 75. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 20-го КВІТНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, APRIL 20, 1954. No. 75. VOL. LXII.

ПІСЛЯ НАРАДИ З ПРЕЗИДЕНТОМ — ДОЛЛЕС ВИБИРАЄТЬСЯ ЗНОВУ ДО ЕВРОПИ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ПЕРЕРВАВ СВОЇ ВЕЛИКОДНІ СВЯТА, ПРИГОТОВЛЯЮЧИСЬ ДО ВИЇЗДУ НА ЖЕНЕВСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ. — ПІВДЕННА КОРЕЯ ЗАЯВИЛА СВОЮ УЧАСТЬ У ЖЕНЕВСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Вашингтон. — У вівторок державний секретар Дж. Ф. Доллес відлітає знову до Европи. На саму Великодню неділю він перервав свій відпочинок в Лейк Онтаріо і приїхав до Вашингтону, де приготовлявся до звітування перед президентом Айзенгавером з своєї останньої подорожі до Лондону й Парижу. — Він мав у понеділок поїхати до президента Айзенгавера до місця його відпочинку в Огеста у Джорджії і там весь день конферувати з Президентом про справи, зв'язані безпосередньо і посередньо з Женевською конференцією.

У вівторок Доллес відлітає безпосередньо до Парижу, де він поведе наради з представниками Англії, Франції, Австралії, Нової Зеляндії, Сіяму, Філіпін і трьох індо-китайських держав у справі запроєктованого колективного пакту безпеки для Південного Сходу Азії. Крім цього, наради Дж. Ф. Доллеса у Парижі матимуть на цілі устійнити строгу одностайну лінію всіх західніх держав на Женевській конференції, яка розпочинається 26 цього місяця, отже вже в найближчий понеділок у Женеві. В п'ятницю відкривається у Парижі конференція Ради НАТО, і тому у Парижі буде з'їзд чільних керівників кільканадцятьох держав. Устійнено вже повний склад американської делегації. Віце-президент Ніксон висловився про Женевську конференцію дуже песимістично. Щодо вислову віце-президента Ніксона про можливість вислання Америкою наземних військ до Індо-Китаю, то Доллес відмовився сказати будь-який коментар, заявивши, що він не читав повного тексту промови Ніксона. Появились пресові вістки, що коли в першому тижні Женевської конференції не буде відразу видно доброї волі комуністів щодо встановлення миру в Кореї й Індо-Китаї, то Доллес не буде довго сидіти в Женеві, тільки залишить її, демонструючи цим нехіть ЗДА даремне тратити час на безплідну сварню з комуністами.

Одинокий із головних передбачених учасників конференції в Женеві, який до цього часу не сказав був ще, чи візьме у тій конференції участь, Гівденна Корея, оприлюднила офіційно повідомлення про рішення взяти участь у женевських нарадах. участь, Південна Корея, оприприйняла, мовляв, після отримання листа від Президента Айзенгавера, який заспокоїв всі давніші сумніви, що їх мав південно-корейський уряд у цій справі. Подробиць листа президента Айзенгавера не виявлено. Водночас комунікат південно-корейського уряду підкреслює, що не може бути ніякої мови про компроміс у двох засадничих справах: об'єднання цілої Кореї під одним демократичним режимом і відкликання з Північної Кореї всіх китайських військ. У комунікаті Південної Кореї зазначується, що китайські комуністи перетворюють Північну Корею у китайську провінцію. Південна Корея заповідає вихід із Женевської конференції, коли у „відповідному часі" вона не дасть позитивних вислідів.

ПРЕСА ПОВИННА БУТИ ЗАСОБОМ ПОРОЗУМІННЯ І СПІВПРАЦІ — КАЖЕ АЙЗЕНГАВЕР

Огеста, Джорджія. — Президент Айзенгавер виголосить промову на зборах Товариства Американських Часописних Видавців в четвер 22 квітня. Секретар Білого Дому Джеймс С. Гагерті вже наперед подав зміст тієї промови, щоб нею зацікавити американську і закордонну пресу. Президент заявить у своїй промові, що преса повинна бути засобом порозуміння і співпраці між окремими державами. „Невірне з'ясовування цілей і завдань Америки, як це деколи трапляється закордоном, скаже президент, спричинює непотрібне непорозуміння і напруження між урядами і народами вільного світу." Преса ЗДА може відограти в цьому напрямку велику ролю, думає Айзенгавер, а тоді вона „перемінила б цей вік атомової гістерії і страху" на вік „міжнародного порозуміння та мирної співпраці." Айзенгавер виїде в 1 годині пополудні з Огести до Вашингтону, де буде промовляти на зборах Дочок Американської Революції, а ввечорі виїде до Ню Йорку, де виголосить промову на зборах Американських часописних видавців, і після промови відлетить до Вашингтону.

В АМЕРИЦІ

● **Команда фльоти** замовила вишкільний „підводний" човен, який порушуватиметься електронікальним способом, але знаходитиметься на землі. На цьому човні можна буде переводити всі вправи, потрібні для вишколу моряків, що служать на підводних човнах.

● **Президент Айзенгавер** вислав побажання до короля Ляосу Сісіванґа Вонґа з нагоди 50-річчя його королювання. Айзенгавер бажає королеві ще довгі роки стояти на чолі свого королівства, яке з успіхом протиставиться комуністичній аґресії.

● **Тисячі пеліканів** затрималися в стейті Айова в своєму перелеті на північ. Мешканці цих околиць кажуть, що це є певна ознака весни, коли пелікани вертаються до своїх літніх гнізд.

● **В стейті Ню Джерзі** розпочалася боротьба між ґазоліновими фірмами. Внаслідок цього ґазоліна подешевшала і один її ґальон продається по 16,9 цента.

● **Шведський моряк** Роналд Петерсон, який нелеґально жив в цій країні 18 років, заявив, що він радніше піде до тюрми на ціле життя, як дозволить, щоб його депортували .

● **Генерал** Натан Ф. Твайнінґ, голова штабу летунства, у своїй промові заявив, що ЗДА не повинні зважати на те, що деякі держави невдоволені з атомових осягів Америки, а мусять далі продовжувати атомові та водневі досліди.

● **Конґресмен** Френклін Д. Рузвелт мол. вніс до Конґресу законопроєкт, завданням якого є відвернення депресії в цій країні. В цьому законопроєкті він пропонує такі заходи, щоб підвищити продукцію та збільшити число затруднених: 1. Збільшити звільнювану від оподаткування суму до 800 долярів. 2. Не допускати расове обмеження при прийманні робітників на працю. 3. Поширити соціяльне забезпечення. 4. Піднести мінімальну платню за годину праці.

● **Суд у Кензас Сиві** засудив бувшого ляйтенанта поліції Луїса Шулдерса, який під час переслухань у справі вбивників сина мільйонера Ґрінліза склав невірні зізнання. Шулдерс заявив, що він передав усі гроші, які знайшов у Карла Голла, убовника малого Ґрінліза, але свідки ствердили, що гроші привезено на поліцію пізніше.

ПОВНА КОНСОЛІДАЦІЯ УКРАЇНЦІВ В АРҐЕНТИНІ

ПРОФ. Є. ОНАЦЬКИЙ ОБРАНИЙ НА ГОЛОВУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ

Буенос Айрес, Арґентина. — В днях 21 і 22 березня тут відбувся третій з черги Конґрес Українців Арґентини, на якому завершено повну консолідацію українців тієї країни, подібно, як це вже раніше сталося в З'єдинених Державах. Усіх українців Арґентини репрезентуватиме тепер спільна Українська Центральна Репрезентація, на голову якої обрано відомого українського громадського діяча і публіциста, проф. Євгена Онацького. До Екзекутиви Репрезентації, крім того, увійшли: пп. Роман Голод і Віктор Левицький, як заступники голови, та О. Кузьмич як український і М. Рубинець як еспанський секретарі. Українська Центральна Репрезентація Арґентини є членом Пан-Американської Української Конференції (ПАУК), а повне об'єднання українців Арґентини в цій Репрезентації цілком певно привітає вся українська спільнота не тільки в Арґентині, але й в усіх інших країнах.

ГОЛОВА УКК ПРОТИ ПОЛІТИКИ АМЕРИКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ

ПРОФ. Л. ДОБРЯНСЬКИЙ ЗАСУДЖУЄ ПРОРОСІЙСЬКУ ОРІЄНТАЦІЮ АМЕРИКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ ЯК ШКІДЛИВУ ДЛЯ АМЕРИКИ

Вашингтон. — Голова Українського Конґресового Комітету, проф. Лев Добрянський, розіслав до преси окреме повідомлення, в якому гостро засуджує дотеперішню орієнтацію Американського Комітету Визволення від большевизму на імперіялістичні концепції російської еміґрації, що, на думку проф. Добрянського, відбиваються і в новому проголошенні того Комітету в справі „Ділового Союзу" та „Ділової Комісії" для координації діяльности і визвольних змагань та боротьби проти большевизму, яку ведуть різні національні групи еміґрацій із Совєтського Союзу. Проф. Добрянський вважає, що нове проголошення Американського Комітету є „це одним марним зусиллям в чотирьох роках неймовірних невдач, що коштують мільйони долярів і доказують абсурдність та сліпоту політики Американського Комітету і його офіціяльних підтримувачів". Голова УКК вважає, що Американський Комітет на виразну шкоду інтересам Америки та вільного світу недоцінює важливости визвольних змагань поневолених Москвою неросійських народів, орієнтуючись на „еміґраційних імперіялістів" — твердить проф. Добрянський. — Американський Комітет „діє на шкоду наймогутнішої зброї проти московського комуністичного імперіялізму" — визвольних рухів поневолених Москвою неросійських народів. Проф. Добрянський вважає, що під тим кутом діяльність Американського Комітету повинна бути предметом публічного прослідження.

Гувер твердить, що державний дефіцит обезцінює валюту

Вашингтон. — Бувший президент Герберт Гувер промовляв на річних зборах часописних видавців і заявив, що як довго ЗДА не мають збалянсованого бюджету, так довго панує в країні обезцінення валюти. Гувер твердив, що дефіцитові бюджети — це певний шлях до руїни господарки вільної країни і певний шлях до невдачі в боротьбі проти комуністичного аґресора. Він подав такі поради для уздоровлення державної господарки: Не зменшувати податків так довго, доки не можна буде зменшити державних видатків до такої суми, щоб можна було мати федеральний бюджет без дефіциту. „Аж тоді, і тільки аж тоді, казав Гувер, скінчиться інфляція доляра".

ВЕЛИКОДНЄ БЛАГОСЛОВЕННЯ СВ. ОТЦЯ

У Великодню неділю, 18-го квітня, Папа Пій XII. благословляє з бальконy базиліки св. Петра в Римі приблизно 300-тисячну масу вірних. Раніше Папа Пій виголосив великоднє послання, закликаючи до миру та забираючи слово в справі атомової, хемічної і біологічної зброї.

Передбачає сторічне воєнне напруження

Вашингтон. — Голова Об'єднаних Шефів Штабу адмірал Артур Радфорд заявив на річних зборах 400 газетних видавців, що „при войовничій поставі комунізму" — воєнне напруження в світі може тривати навіть сто років і тому вільний світ мусить відповідно до цього плянувати свою оборону. Вільний світ не сміє дозволити, щоб комуністи захопили якісь нові території. Втрата Індо-Китаю, — це втрата цілої Південно-Східньої Азії. Франція — сказав адмірал — і далі діставатиме військову допомогу, але ЗДА не візьмуть на себе завдання керувати обороною на тому терені. На Середньому Сході треба вирішити основну проблему — непорозуміння між арабами й Ізраїлем. Совєти на цьому обширі не мають сателітів, і тому тим більше треба боронити нафтові багатства, які там знаходяться. В Европі треба осягнути французько-німецьке порозуміння. „НАТО потребує німців, але передусім потребує французько-німецької згоди", — сказав Радфорд. Віцешеф штабу летунства генерал Томас Д. Вайт заявив газетним видавцям, що розбудова бомбовиків, які можуть доносити атомову бомбу в кожне місце світу, є найкращою обороною ЗДА проти ворожих налетів.

Звернення Президента Айзенгавера до европейських держав

Президент Айзенгавер вислав депеші прем'єрам шести европейських держав, які вже ратифікували чи мають ратифікувати західньо-европейський пакт Оборонної Спільноти, з запевненням, що напад на будь-котру з цих держав з будь-котрої сторони викличе негайну допомогу їм від З'єдинених Держав. Крім цього, Президент заявив, що він скріпить війська в Західній Европі і затримає американську залогу в Західній Німеччині, до часу, „поки існуватиме небезпека в тому обширі". Звернення президента Айзенгавера стоїть у безпосередньому зв'язку з поданням пакту Оборонної Спільноти на ратифікацію в італійському парляменті і визначенням терміну ратифікаційної дебати над тим пактом у французькому парляменті. Звернення Айзенгавера має на цілі скріпити становище урядів у двох названих державах.

У. Н. ДІМ В НЮ ЙОРКУ ЗАПОЧАТКУВАВ КУЛЬТУРНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Ню Йорк. — „Першим Вечором Розваги", що відбувся минулої неділі, 18-го квітня у власному приміщенні, започаткував місцевий Український Народний Дім свою культурницьку діяльність, доповнюючи подібну діяльність інших місцевих організацій. В програму цього оригінального вечора, який — згідно з твердженням його конферансьє ред. Івана Кедрина — мав за завдання „получити приємне з корисним", входили: вступне слово ред. Ярослава Чижа про „перших українців в Америці", гумореска Миколи Понеділка про „совєтського вояка Швейка", нарис ред. Богдана Кравцева про „журналістику й науку", виголошений дир. Йосипом Гірняком монолог ЕКА: „Гриць Зозуля про українську культуру", есей Якова Гніздовського про „сплячу царівну", оповідання Остапа Тарнавського: „Б. Хмельницький під Львовом", відчитане автором, та відчитані арт. Володимиром Змієм дві короткі гумористи Івана Керницького — розмову „Гули і Репети на актуальні теми". Публіка була заповнила велику залю Народного Дому. Подібні імпрези тепер відбуватимуться кожного місяця.

ПРОГРАМА
XXIII. ЗВИЧАЙНОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

— яка відбудеться в —

HOTEL STATLER, WASHINGTON, D. C.

починаючи від 31-го травня (May) 1954 р.

1. Відкриття конвенції головним предсідником У. Н. Союзу.
2. Звідомлення Верифікаційної Комісії.
3. Вибір голови конвенції, двох заступників голови, двох секретарів, 11 членів виборчої комісії і 5 членів комісії просьб і скарг.
4. Назначення головою конвенції пресової комісії з трьох осіб.
5. Звідомлення головних урядників У. Н. Союзу, а саме: головного предсідника, заступника головного предсідника, заступниці головного предсідника, головного секретаря, головного касира, головних контролерів, головних радних і головного редактора „Свободи".
6. Дискусія над звітами головних урядників і редактора „Свободи".
7. Звідомлення статутової комісії; дискусія і ухвали.
8. Назначеня висоти бондів і платні головного предсідника, секретаря та касира.
9. Вибір Головного Уряду У. Н. Союзу.
10. Звідомлення комісії просьб і скарг; дискусія і уххвали.
11. Справа органу У. Н. Союзу „Свободи".
12. Внесення і ухвали для добра організації
13. Різні справи.
14. Закриття конвенції.

Наради почнуться точно о годині 9 рано, дня 31-го травня 1954. Реєстрація делеґатів буде відбуватись в неділю, 30-го травня, від год. 12 вполудне до год. 9 ввечорі, як теж в понеділок, 31-го травня, від год. 7 до 9 рано.

ЗА ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗУ:

ДМИТРО ГАЛИЧИН
головний предсідник

ОСИП ЛИСОГІР
заступник головного предсідника

ГРИГОРІЙ ГЕРМАН
головний секретар

ГЕНОВЕФА ЖЕРЕБНЯК
заступниця головного предсідника

РОМАН СЛОБОДЯН
головний касир

ПАПА ПІЙ XII ПРО СТРАХІТТЯ ВОДНЕВОЇ БОМБИ

Рим. — Папа Пій XII промовляв на Великдень через Ватиканське радіо до народу, зібраного на Площі св. Петра і говорив про страхіття водневої бомби, хоч і заявив, що нею можна послуговуватися для власної оборони. В цьому посланні до всього світу Папа Пій XII заявив, що він не залишить працювати над тим, щоб міжнародними законами заборонити атомову, біологічну і хемічну війну. Папа не висловив виразного засудження водневої бомби, але він домагався, щоб володарі світу знали, що правдивий мир не лежить у коштовних перегонах у зброєнні, тільки в християнському законі милосердя. Безпеку можна знайти в світлі Воскресення, а не „в смертоносній зброї". На початку своєї промови Папа Пій XII подякував тим усім, що молилися за його здоров'я під час його недуги. Після промови Папа поблагословив з балькону базиліки св. Петра весь нарід, що був зібраний на площі св. Петра. Після того Папа пішов до свого камінету, і стояв у вікні, щоб юрба народу могла його бачити. На площі зібралася найбільша в повоєнних роках юрба народу, яка щиро вітала Папу після його недуги. Між юрбою можна було чути не тільки італійську, але й багато інших мов.

НІКСОН ПЕРЕДБАЧАЄ МОЖЛИВІСТЬ УЧАСТИ ЗДА У ВІЙНІ В ІНДО-КИТАЇ

Коли б французи рішили не боронити більше Індо-Китаю перед комуністами і забрали відтіль геть свої війська, то не є виключене, що З'єдинені Держави були б примушені вислати туди своє наземне військо — заявив віцепрезидент Ніксон в останню суботу на бенкеті редакторів американської преси у Филаделфії. Що-правда, Ніксон застерігся, що він не думає, що наступить така ситуація, себто, що французи виречуться Індо-Китаю і віддадуть його на поталу комуністам. Та заява Ніксона викликала, з уваги на його високе становище в американській державній єрархії, голосний відгук в Америці і поза нею. Лідер республіканської більшости в сенаті Новленд назагал висловився прихильно по лінії міркувань Ніксона, застерігшись, що тільки американський парлямент може остаточно вирішити потребу висилки поза межі ЗДА наземних військ. Державний департамент видав в цій справі офіційне повідомлення, в якому стверджує, що заява віцепрезидента Ніксона в нічому не змінює ані не переступає дотеперішні заяви, проголошені в цій справі президентом Айзенгавером і державним секретабем Доллесом. Преса коментує виступ Ніксона, як „пробний бальон", яка буде реакція американського громадянства. Назагал є погляд, що американський нарід не хоче „другої Кореї", себто війни, веденої головно силами самих ЗДА, але не буде противитися активній участі ЗДА у заморській війні проти комуністів, коли така війна покажеться неминуча.

„Службові поїздки" совєтських урядовців

Московська „Правда" нарікає, що сотні тисяч рублів щорічно витрачається на фіктивні „службові командировки", які насправді прикривають поїздки вищих службовців на спортові імпрези. Це правдива хвороба — ремствує „Правда", — на яку хворіє весь совєтський апарат, що захоплюється спортовими розграми. Вищі совєтські достойники їздять на розгру спортових футбольних дружин у якомусь віддаленому місті, не чекаючи, поки ті самі дружини гратимуть в місці їх замешкання. На одне змагання з копаного м'яча, що відбувалося у столиці Грузії, Тифлісі, 400 тисяч позамісцевих осіб замовили квитки, тоді, як весь Тифліс нараховує лише 100,000 мешканців. Московська автомобільна фабрика ім. Сталіна вислала була 200 своїх робітників на спортове видовище до Харкова під покришкою, що вони їдуть оглядати споруди нової фабрики паротягів. Також до Києва з'їхались маси совєтських службовців з усіх закутин України на спортове змагання. Всі ці поїздки відбуваються за державні гроші.

В Єгипті знову зміна прем'єра

Каїро. — Полк. Ґамаль Абдель Нассер став знову прем'єром єгипетського уряду. Був ним уже кілька тижнів тому впродовж кількох днів, коли то він перейняв був від генерала Наґіба всі його державні становища. Потім Наґіб вернувся знову до влади, а тепер оприлюднено комунікат, що згідно з постановою Революційної Ради президент Єгипту ген. Наґіб призначив полковника Нассера прем'єром. Водночас проголошено цілий список нової ради міністрів. Нассер є головою радикального революційного крила у таборі, що перевів скинення короля Фарука 23 липня 1952 року і противиться швидкому поворотові до парляментарної системи правління, чого бажає собі генерал Наґіб. Цей останній залишився тепер фактично без виконної влади, будучи тільки президентом для репрезентації держави.

В СВІТІ

● **Совєтські дипломати** переймають „буржуазні забобони". „Ню Йорк Таймс" вміщує три світлини Ґромика, ілюструючи допис свого московського кореспондента Селсбері на цю тему: Ґромико у смокінґу, Ґромико в сурдуті („токсідо") та ясних штанах і Ґромико в офіційній совєтській уніформі дипломата.

● **Командант англійського** сектора Берліну, генерал Олівер, вислав гостру ноту протесту до совєтського високого комісаря з приводу схоплення росіянина Трухновіча і німця Глеске з Західнього Берліну, що займалися справами втікачів зі Сходу. Ген. Олівер зажадав негайно повернення обох схоплених.

● **Маленков, Молотов,** Хрущов, Булґанін, Каґановіч, Мікоян, Первухін і Поспелов були присутні у Великому театрі в Москві на гостинному виступі Французької Комедії, що грала одну з комедій Мольєра. Після вистави всі вони відвідали артистів за кулісами.

● **7 американських воєнних** кореспондентів в Індо-Китаї заявили збірний письмовий протест проти французької воєнної цензури. Кореспонденти скаржаться, що їм не вільно навіть в найлагіднішій спосіб критикувати адміністрацію та військовий провід, а також подавати некорисні для французів відомості з фронту .

● **Бао Даі,** колишній імператор, а тепер голова автономної держави В'єтнаму в Індо-Китаї, який конче хотів говорити з державним секретарем Доллесом під час його останніх відвідин у Парижі, прилетів із Сайґону за 12 годин після того, як Доллес відлетів з Парижу до ЗДА.

● **10 римо-католицьких чеських** монахинь прилетіли з Праги до Цюріху в Швайцарії. Згідно з їх заявою, в ЧСР є всіх римо-католицьких монахинь 365. Міжнародний Червоний Хрест старається здобути дозвіл від комуністичного уряду ЧСР на їх виїзд за кордон.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОМІТЕТ

Проголошена в пресі нова заява Американського Комітету визволення від большевизму в справі створення т. зв. „Ділового Комітету" для координації визвольних антибольшевицьких зусиль різних національних еміґрацій із Совстського Союзу, викликала широкий відгомін серед усіх еміґраційних політичних груп. Як можна було заключати із змісту проголошеної заяви, цей відгомін переважно неґативний і жадна з груп не прийняла його як можливу розв'язку складної національної проблеми в праці Американського Комітету. При цьому характеристичне явище, що ці групи, зокрема неросійські з українською на чолі, хоч відкидають і теперішню плятформу Американського Комітету в цій справі, все ж виявляють свою готовість співпрацювати з ним у тих ділянках, де — як їм здається — політична плятформа цього Комітету діє з меншою силою і де національна проблематика не виступає занадто яскраво. Іншими словами: всі хотіли б співпрацювати з Американським Комітетом, але не можуть.

У чому криється та трудність і чому Американський Комітет тупцює на місці без більших результатів у його, самих по собі, корисних і потрібних зусиллях? На це є багато причин, але всі вони „крутяться" навколо тої самої проблеми: — нерозуміння суті цілої визвольної проблематики поневолених народів, включно з російським. З другого боку, у фокусі Американського Комітету перехрещуються суперечні аспірації російського і неросійських народів, а третє — ціль Американського Комітету застрягла на половині дороги.

Американський Комітет своєю плятформою став приблизно на Вилсонівській засаді самоозначення з-перед 36 років. Ця засада була тоді бодай на короткий час у більшості здійснена, але тому, що переможці в першій світовій війні, і зокрема Америка, не зробили все можливе, щоб здійснення самовизначення вдержати і закріпити, і тому, що це самовизначення в таких випадках, як це було з українським народом, було силою заперечене традиційно імперіялістичними народами, — світ мусів пережити катастрофу другої світової війни із новим „непередрішенням" і з новою, ще страшнішою воєнною загрозою. Чи можуть поневолені народи, після такого страшного досвіду й після таких страшних жертв і терпінь погодитись на таку саму концепцію ще й сьогодні?

Американський Комітет хоче координувати антибольшевицьку боротьбу російського і неросійських народів. Ціль похвальна. Антибольшевицька боротьба та визволення від большевизму, підкреслене вже самою назвою Американського Комітету, вичерпує змагання росіян, але далеко не вичерпує змагання і аспірації поневолених неросійських народів. **Вони бо борються за визволення взагалі, а не за зміну червоного ярма на білий чи якийсь там інший хомут.** А що найгірше, тут помітні впливи, які цілком виразно змагають до такої заміни теперішнього червоного російського ярма на інших народах на майбутнє „федераційне" ярмо. Створився курйоз, якого світ не бачив. Сьогодні навіть такі архімперіялісти, як большевики, могутніми рухами та боротьбою за незалежність неросійських народів у совєтській імперії змушені бодай формально та пропаґандивно признати незалежність цим народам, а російська еміґраційна група хотіла б „координуватись" в Американському Комітеті з іншими народами для боротьби проти большевизму під гаслом якщо вже не виразного збереження рабовласницької імперії, то бодай „непередрішення". В додатку не можна забувати, що досі конкретними фактами потверджено, що російський „антибольшевицький рух" на еміґрації у великій мірі просякнутий большевицькою аґентурою, якщо вже нею не організований.

Це — головні трудноші Американського Комітету, які він мусить розв'язати. Не можна відмовити цьому Комітетові доброї волі. Від Американського Комітету Визволення Народів Росії, як він початково називався, та його плятформи до сьогоднішнього Комітету Визволення від большевизму і його теперішньої плятформи помітний проґрес, але ще далеко не такий, щоб відповідати духові часу. Чимало доброї волі виявили теж і неросійські групи, але не виявили її росіяни, які своїми давно вже збанкрутованими ідеями імперіялістичного єдинонеділимства і підступного непередрішенства гальмують шляхетне завдання Американського Комітету. Чим швидше Американський Комітет позбудеться впливів російських єдинонеділимців, тим більшу прислугу зробить Америці, вільному світові та поневоленим народам, включно з російським.

ЛОВЛЯ ЛЮДЕЙ

З ловлею людей нерозрідльно пов'язане поняття тих давніх часів, коли по Европі ганялись вершники, які їли сире м'ясо, скрихковатіле під сідлом, і пили кобиляче молоко. Найдовше в Европі відбувалась ловля людей на нещасній Україні: політичні союзи Богдана Хмельницького й Петра Дорошенка з Кримською Ордою й Отоманською Портою заломлювались об непоборний гін татарсько-турецьких союзників забирати „по дорозі", особливо при повороті додому, ясир, і — очевидно — об настрої українських мас, формовані такою ловлею наших людей. Ловля людей пригадує теж, наче автоматично, повісті про торгівлю неґрами й образки з часів з-перед американської громадянської війни. Але це все вже давні часи. Користування людьми, як невільницькою робочою силою, воскресло в системі здійснювання комуністичного раю.. Але навіть штучне фабрикування масових судових процесів і масове засилання людей адміністраційним шляхом до далеко віддалених місць на примусові роботи, на те, щоб мати сотні тисяч і мільйони дармових чорних робітників, навіть та страшна і нелюдська практика є ще лагідною у порівнянні з практикою ловлі і схоплювання людей, як собак, на вулицях, щоб їх винищувати з політичних причин. Ловлю людей стосували, як систему, німці за другої світової війни: замикали вулиці, робили облави на базарах, оточували цілі села, забирали людей з кінових заль, а подорожніх — з поїздів і залізничих стацій. Завалилася та звіряча система, і залишилась у світі ще тільки одна, виспеціялізована у власній 35-річній методиці, куди прецизнішій і досконалішій, як була методика диких племен з часів мандрівки народів, чи торгівлі живим товаром із людських базарів у північній Африці і Малій Азії.

Схоплення білого російського генерала Кутєпова в 30-х рр. в Парижі вже нині забулось. Коли ж большевики прийшли до Відня у 1945 році — схоплювання людей серед білого дня у всіх трьох західніх зонах міста стало буденним явищем. Так схопили Вільгельма Габсбурґа (Василя Вишиваного), Альфреда Бізанца й кількох австрійських комісарів поліції та високих урядовців, які забагато знали про совєтські порядки; так схопили й кількох українських діячів. Ця ловля людей на терені Відня трохи ущухла. З тим більшою силою вона шаліла й далі шаліє на терені Берліну, може тому, що це де-де більше місто і з більшою кількістю руїн та більшим муравлищем людей, що попали туди з різних кінців світу. Чим далі на захід Німеччини, тим трудніше поривати людей. Але Берлін — просто ідеальний терен для таких середньовічних виправ. Той страх, що висів над кожним із українських втікачів в післявоєнній Німеччині й Австрії, страх, що гнав їх до таборів, щоб бути вкупі і вкупі організувати самооборону безборонних і гнаних, як звірина, людей, — той страх панує по нинішній день над вулицями Західнього Берліну, місцем ловлі людей професійними мисливцями зі Сходу.

Останні вісті кажуть знову про схоплення серед білого дня у Західньому Берліні двох людей, одного російського втікача й одного німця з організації втікачів. Є в тій історії чимало неясного: хто був схоплений, а хто аґент-провокатор?! Росія спеціялізує провокаторів не від нинішнього дня: Азеф був продуктом ще царського режиму і послужив клясичним зразком, що провокатор не цурається вбивства і наймістернішої інтриґи для того, щоб здобути до себе довір'я. Втікачі із східньої зони Німеччини оповідають, що совєтські провокатори в Західньому Берліні вже нераз аранжували фіктивне схоплювання і давали себе „поривати", щоб здобути марку ворога Совєтів. Отож трудно і рисковно визначати відразу, хто жертва провокації, а хто сам провокатор — настільки здеправована атмосфера на тому терені, де перехрещуються дії розвідки і контррозвідки кількох держав. І це теж один із наслідків тієї новочасної системи, що своїм корінням перебуває глибоко в далекому середньовіччі, що найчесніші одиниці можуть терпіти під підозрою, що вони є чужинецькими аґентами, і найнікчемніші аґенти можуть втішатися маркою порядних громадян.

Як у різних інших ділянках совєтської політики, так і тут стосована та сама система крику „лови злодія". Ще коли Косенкіна вискочила в Ню Йорку з вікна совєтського консуляту, совєтська преса кричала, що її американці „викрали". В січні цього року Іґор Растворов, третій секретар совєтської політичної місії в Японії і шеф розвідки на якийсь обшир Далекого Сходу, зголосився до американських військово-політичних чинників з просьбою дати йому азиль. Знову Совєти кричать, що його американці „схопили". В Австралії сам прем'єр Мензіс відчитав у парляменті заяву совєтського „дипломата" Владіміра Петрова, який наслідував Ґузенка і втік з своєї дипломатично - шпигунської станиці до австралійців, щоб дати йому азиль, на який він заслужився — передавши австралійській владі різні документи і мішок прізвищ совєтських аґентів. І знову читаємо, що нібн власна дружина Петрова, яка покинула його і вертається до СССР, заявила, що Петрова „схопили" австралійці. Так, наче б у сучасній Британській Імперії в її Австралійській Домінії панує така сама система, як в Совєтському Союзі!

Це — страхітлива проблема, гідна пера геніяльного письменника для увіковічнення в літературних творах ловлі людей у 50-х роках 20 сторіччя.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

М. Д. Бачин

Жінки на Волстріті

Українська Загальна Енциклопедія (погірдливо називана „коломийською", хоч відомо: „Коломия, не помия...") дає таку дефініцію: „Волстріт — осідок бірж і банків; тут рішаються господарські справи всього світу". —

Донедавна жінки на Волстріті — це були бюрові урядннчки: секретарки, стенографістки, касирки, книговодчиці, телефоністки і т. п. Але не про них тут буде мова. В одному з тижневих додатків щоденника „Міррор", пан Джеймс Вінчестер подає до відома, що новий американський національний перепис виказав, що 40% покупців державних паперів і акцій — це жінки. Ще більше здивовання викликає факт, що 52% власників акційних портфелів, які дають право голосування на Загальних Зборах акційних товариств, в тисячі головних акційних корпораціях Америки — це жінки. В найбільшому американському Акційному Товаристві Телефонів припадає на одного акціонера — дві жінки-акціонерки. Чимраз більше американських жінок витягає свої гроші з кухонних дзбаночків, ощадностевих свинок або „панчіх" і інвестує їх в акційних та державних паперах. Старі ветерани-біржові маклери з Волстріту здивовано похитують головами і самі собі дивуються, як вони могли недоглянути такого потужного фінансового потенціялу при пошуках за новими вкладами капіталів.

Правда, нові американські капіталісти — це „дрібні рибки", і порівнювати їх з грубими фінансовими рибами або з біржовими спекулянтами ніяк не можна. Коли ж взяти їх в загальному, то справа розростається до величезних розмірів. Жінки — це нові аристократи поміж вкладчиками капіталістів. Часи біржових газардистів, що любили давати нурка в бурхливому фінансовому морі, належать до минувшини. Маклерські фірми залежать тепер від тих „дрібних рибок", з яких любили вони насміхатися за те, що задовольнялися обмеженими біржовими зисками. Сьогодні впливи жінок-акціонерок на Волстріті — величезні.

Існує недоходова організація „Федерація Жінок-Акціонерок" метою якої є дораджувати жінкам-вкладчикам капіталів, вияснювати їм їхні права, вчити, як вони можуть ліпше вжити своїх впливів, щоб сприяти поступові американських вільних підприємств.

Федерація робить статистичний перепис жінок-акціонерок від північного до південного побережжя Америки. З членок федерації 15.1% незаміжні, 45.2% заміжні, а 39.7% вдови. Менше як п'ять тисяч вложили в акції 20.3%; від 5 до 10 тисяч — 15.1%; до 25,000 інвестувало 18.6%; а 50,000 має 17.9%; акційні портфелі на сто і більше тисяч посідає 28.1% жінок.

Старосвітські погляди про те, що жінки не розуміють фінансових справ, маклерські доми викинули за борт. Президентка Федерації Жінок-Акціонерок, п. Вільма Сосс, переконана, що цей поступовий рух серед жіноцтва Америки принесе велику користь державі. Вона звертає увагу, що на грошовому ринку Ню Йорку зареєстровано 350 жінок-біржових маклерів (посередників).

Пані Сосс пригадує, що в 20-х роках панувала на Волстріті формула: „Якнайскорше розбагатіти!" — Кожен вважав себе фінансовим ґенієм. Сьогодні існують ще також біржові газардисти-спекулянти, але вони в меншості. Сьогодні покупець акцій на Волстріті з а д о в о л ь н я є т ь с я меншими зисками і дбає про безпеку своїх грошей.

Головний керівник маклерської фірми В. Г. Філіпс і Ко., п. Дорота Філіпс, говорить про способи, як можна вжити вільних тисячу долярів:

1. Можна дати їх до банку і дістати 25 долярів річних відсотків;

2. Можна порозкидати на різні дреньки-витребеньки, і мати лише гарний спомин про ці гроші;

3. Можна змусити їх, щоб вони працювали і подвоїлися. Не можна розбагатіти при одній тисячі акційного капіталу, але можна мати сатисфакцію при більших доходах. Є нагода зробити так, щоб капітал зростав.

Пані Філіпс видумала десять заповідей для вкладчиків малих капіталів:

1. Приглянься декільком маклерським фірмам перше, як зробиш остаточний вибір.

2. Перестудіюй матеріял, що вони тобі пришлють, і запитай на біржі або в Національному Союзі Безпеки Удільовців, чи вибрана фірма має добру репутацію.

3. Зостанься при вибраній фірмі назавжди.

4. Довіряй твоєму біржовому посередникові. Скажи йому точно, скільки хочеш інвестувати і що бажаєш: часті зміни, зиски з капіталу чи сталий місячний дохід.

5. Слухай порад свого маклера. Не слухай порад приятелів і мудрагелів, що лякають тебе стратами. Хай вони ліпше порадять тобі, як лікувати пневмонію...

6. Не треба бути захланним. Багато власників акцій тратять сто долярів зиску, бо чекають на тисячу.

7. Не давай всіх яєць до одного кошика.

8. Ніколи не ризикуй грішми, що маєш на хліб насущний. (Американці, дуже характеристично для них, кажуть: на хліб з маслом!..).

9. Не розтрублюй порад свого біржового посередника. Так, як твій маклер поручає добрі акції, другий посередник може поручити інші акції, так само добрі. Ти лише заплутаєшся при спробах переглянути розлоге поле...

10. Май терпеливість! Не вимагай, щоб твій біржовий посередник творив чудеса. Коли б він міг здобути для тебе за одну ніч мільйони, він зробив би це передусім для власної користи.

Існують в Америці Товариства Взаємних Фондів, де вкладчики купують поодинокі акції та державні папери, а товариство, зібравши однородні докупи, скупчує в своїх руках портфелі. Таких товариств є в Америці понад сто, і вони оперують близько чотирма більйонами долярів.

Нюйоркська Біржа вводить ще цікавішу новину: акції можна буде набувати на місячні сплати, так, як авта, телевізори, пральні машини і т. д.

Нові пляни дадуть Волстрітові нове обличчя, може не таке величаво-ризиковне, але спокійно-певне.

Мій приїзд до Америки припав на наше Різдво. Моя господиня познайомила мене на святах зі своїм кумом, що продавши хату, „купує якісь шери та бонди і має з того великі доходи". Земляк зі Самбірщини скромно підсміхався. Він справді недавно дістав від свого „брокера" розрахунок зиску за акції та державні папери з чеком на три тисячі і вложив їх на своє біжуче банкове конто. Але мав з тим клопіт. Прийшла таємна поліція і почала допитувати, звідки взяв одноразово стільки грошей. Письмо біржового маклера заспокоїло їх. Земляк своєї гри на біржі не соромився. Тоді деінде познайомили мене також з дуже нервовою панею і шепнули, що вона — багата і самостійно грає на біржі, але не признається. Чого соромитись? Купувати, посідати і продавати державні папери та акції дозволено законом. Гра на біржі вимагає меткого розуму, відваги й терпеливости. Правда: здобудете масток з гри на біржі, будуть вас подивляти; стратите — ніхто не пожаліє... Але в життєвій грі так самісінько.

Три роки пізніше показали мені, на академії в честь Ольги Басараб, в Народнім Домі, жінку, відому зі щедрости на народні цілі. — „Звідки вона бере стільки грошей?" — вирвалося мені запитання, бож знаю, що не так то вже легко з праці рук зложити більші гроші. — „Грає на біржі", — відповіли поінформовані. Можливо, що це неправда. Але я не здивувався, бо маю економічну освіту. Скорше подивляю тих наших старих іміґрантів, що користають повною жменею з усіх вольностей, які дає свобідне, многогранне американське національне господарство. Особливо коли при тому збагачується також наша спільнота.

Ярослав Курдидик

Новий Алказар — Дієнбієнфу

Справа оборони не лише Дієнбієнфу, а взагалі цілого Індо-Китаю в найкоротшому часі буде вирішена, якщо Америка не включиться до неї засобами більш рішучої і конкретної допомоги, як це було досі — звітує американський кореспондент з Індо-Китаю.

І за кілька днів після цього немов би у відповідь на звіт кореспондента, ЗДА запропонували шістьом державам спільну акцію проти червоного Китаю. До цих держав належать: Англія, Франція, Австралія, Нова Зеляндія, Філіппіни й Сіям.

Це факт, що можлива втрата Індо-Китаю не лише сприяла б дальшому поширенню комуністичного імперіялізму, — але Індо-Китай, що є ключем до всієї Південної Азії з її велетенським не скомунізованим ще населенням, пропав би для Заходу раз і назавжди.

В додатку це була б втрата контролі над 95 відсотками світової продукції сирової ґуми — оцих необхідних „підошов" для всіх модерних армій, — 60 відсотків світової продукції цини і не менш важливих сирівців, як копра, хініна, цукор, і т. д. Нарешті, це була б втрата контролі над морськими й повітряними лініями зв'язку, що проходять з Пацифіку до Індійського Океану. А для ворога Індо-Китай — це ідеальна випадова база супроти Австралії, Індонезії та Нової Зеляндії.

Індо-Китай, Бурму і Тайлянд слушно називають „трьома мисками рижу", з яких живиться майже половина азійського населення. Ці три країни дають таку високу продукцію рижу, що від їхнього експорту залежить великою мірою прохарчування японського та індійського населення.

Отже, нічого дивного немає в тому, що Америка приділяє Індо-Китаєві стільки уваги. А підтвердженням цього хай буде цифра 1,359,000 долярів, яку вона видала в минулому році на допомогу цій країні.

Допомагає трохи Індо-Китаєві також Англія, а Франція видала на цю семилітню війну 5 мільярдів долярів і має 150,000 жертв у людях.

Про важливість Індо-Китаю Москва знає дуже добре, і від самого початку війни пересилає через червоний Китай боєприпаси для комуністичних партизанів Го Чін Міна, а останніми часами перекинула туди не лише гармати різних калібрів, але й зенітну артилерію з радаровим вивінуванням. З доручення Москви, перекинули червоні китайці до Індо-Китаю велику кількість своїх спеціялістів, які працюють головним чином, як штабові й оперативні військові дорадники, вдержують зв'язок, кермують постачанням та виконують вищу медичну службу.

З описів боїв, що ведуться тепер у першу чергу за фортецю Дієнбієнфу, знаємо, що це — найбільш затяжна битва, яку досі ведено на терені Індо-Китаю. Ворог, який оточив фортецю силами 40-50 тисяч партизанів, веде, при сильній артилерійській підтримці, безперебійні наступи і, не зважаючи на велетенські втрати в людях, хоче зліквідувати за всяку ціну це „опірне гніздо".

З другого боку „допливають" щораз нові підкріплення до фортеці: парашутами скидають військо, амуніцію, харчі, пальне для танків, медикаменти і навіть для деяких відтинків — воду.

Все це перевозять воєнні транспортові французькі літаки та американські т. зв. повітряні „бокскари", що їх обслуговують американські цивільні летуни.

Дієнбієнфу боронять французькі юнійні війська, а також кілька сотень бувших німецьких вояків, які служать у французькому чужоземному леґіоні. Німці, відомі своєю бойовою холоднокровністю й завзяттям, становлять за оцінкою деяких кореспондентів — головний стрижень оборони фортеці. Вони заявляють з гордістю, що перетворять цю досі незнану фортецю в Індо-Китаю на другий Алкaзар, — символ відсічі й непереможности не лише для Еспанії, але й для цілої Европи, — де підтримувані звідусіль міжнародні комуністичні сили програли були перший бій за Европу.

Бої за Дієнбієнфу не припиняються. Цілий обшир довкруги фортеці, який літаки закидають розривними і запальними бомбами, обернено у велике попелище. Терен фортеці звужується й немов би тим згущує й підсилює завзяття оборонців. Втрати по обидвох боках ростуть. Бій за Дієнбієнфу — це не лише бій за фортецю, це показовий бій між Сходом і Заходом за символічну стратегічну точку, у якому заанґажовані, крім воєнних з'єднань, також і престиж обидвох воюючих сторін.

Андрій Яковлів

НА 300-ЛІТТЯ ДОГОВОРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО З МОСКВОЮ

(27 березня — 6 квітня 1654 — 1954)

(3)

Жалувана грамота та акт з 11-ма статтями були виготовлені лише 27 березня (6 квітня) 1654 р. Цього ж дня послам Б. Хмельницького: Самійлові Богдановичу-Зарудному та Павлові Тетері були передані такі акти: 1. Проєкт договору з 23-ма статтями з підписаними під статтями резолюціями царя й бояр; 2. статті числом 11-ть також з резолюціями царя й бояр, 3. царська жалувана грамота, що ратифікувала договір.*) Крім того послам того ж дня передано царські грамоти: православній шляхті, переяславським міщанам, царські привілеї Б. Хмельницькому на Чигринське староство, на Гадяцьке староство, на Суботів та на інші околичні села і містечка; царські листи про діяльність козацького посольства в Москві, про нову царську печатку з титулом „и Малыя России", інші листи й накази.

З цими актами, грамотами, листами посольство Б. Хмельницького того ж дня від'їхало на Україну. Так скінчилася третя й остання фаза укладання договору.

Подавши історію укладання договору 1654 р., його форму та зміст, переходжу до виявлення й оцінки правного й державно-політичного значення цього договору. Дослідами договору 1654 р. займалися російські й українські історики та правники, існує досить численна спеціяльна література, а разом з тим і значна незгода в посудках про цей договір. Причинами незгоди були не тільки брак наукової об'єктивности у декого з авторів, але й різниця в предметі й методах. Переважна більшість дослідників не звернули належної уваги на те, що договір укладено не в одному, а в трьох актах, які зв'язані між собою і один одного доповнюють або пояснюють. Друге, при тлумаченні договору дослідники застосували до тексту договору XVII ст. правні концепції, поняття й терміни XIX ст. Нарешті, дослідники не звернули належної уваги на те, чи здійснено договір в первісному, автентичному його тексті, чи ні, і, в останньому випадку, коли й які зміни і ким були внесені в текст договору пізніше.

Переважна більшість дослідників, слідом за московськими офіційними колами, цитували й пояснювали тільки один з трьох актів договору, а саме акт з 11-ма статтями, що був укладений боярами в Москві і містив не всі, а тільки вибрані статті з проєкту договору. Б. Хмельницький за свого життя в розмовах з московськими п о с л а н ц я м и посилався на всі три акти договору. П і с л я смерти Б. Хмельницького новообраному гетьманові, І. Виговському, московське п о с о льство подало на затвердження присягою тільки акт з 11-ма статтями під назвою: „Статті Б. Хмельницького". А на Генеральній Раді, скликаній царським послом, кн. Трубецьким, в Переяславі р. 1659 Юрієві Хмельницькому подано на затвердження підроблений у Москві текст договору з 14-та статтями і названо його теж „статтями Б. Хмельницького, переданими в Москві послам, С. Богдановичу та П. Тетері 27 березня 1654 року". З цього часу фальсифікат договору з 14-ма статтями під назвою „Переяславський договір" замінив собою автентичний акт з 11-ма статтями, з а т в е р джувався присягою наступниками Ю. Хмельницького і був прийнятий за основу наукових дослідів більшістю авторів. Це й було одною з причин розходження опінії про правну природу й державно-політичне значення д о г о в о р у Б. Хмельницького. Другою причиною було те, що дослідники при тлумаченні договору застосовували до актів XVII ст. державно-політичні ідеї й концепції XIX ст. Вони не звернули уваги на те, що політичні ідеї доби укладання договору не були ще так розвинені, щоб уживати таких, наприклад, абстракцій, як „держава" сама по собі, незалежно від її форми, чи влади або людности. В XVII ст. правні стосунки між державами представлялись як стосунки між монархами чи особами, що стояли на чолі держави. За текстом договору 1654 р., правні стосунки зв'язували не Україну та Москву, як окремі держави, а гетьмана Б. Хмельницького та московського царя, Олексія Михайловича. У договорі згадано про окремі верстви тодішньої людности України: козацтво, шляхту, духовенство, міщан, селян і підданих, але всі вони разом становили Українську державу. Персоніфікації, як способу означити державу та її права й функції, вжито всюди в договорі 1654 р.

В московських актах, які стосуються договору 1654 р. та які дійшли до нас у формі перекладів з „білоруської мови", вжито царських титулів, давніх і „новоприбулих", та „московського славословія" царя. Це була обов'язкова, царськими указами приписана форма іменування царя та давня звичка, засвоєна ще за доби „татарщини", давати цареві найвищі титули і принижувати себе перед „величністю царя" до холопів та найнижчих істот, що не мають права навіть на своє власне ім'я. (Наприклад, голова царського посольства до Переяслава, Бутурлін, один з найвищих царських достойників, звертаючись до царя, мусів звати себе: „холоп твой, Васька Бутурлін). Поруч з цим московські дяки, на чолі з думним дяком, Алмазом Івановим, при перекладі проєкту договору, жалуваної грамоти і акту з 11-ма статтями „на білоруську мову" вжили питомих московській канцелярійній мові речень і виразів таких, наприклад, як: „царское пожалованіе", „царская милость", „царь ущедрил", „быть в государской волѣ и послушаніи во вѣки", і т. ін., бо цього вимагала многолітня практика царських приказів. Ці всі титули та „славословія" дослідники російсько - імперіялістичного напряму прийняли за вислови й терміни о б о х договірних сторон, і на цій підставі не визнавали актів 1654 р. за договір, а тільки за акти царської милости, за акти приєднання „Малой России до Великой России" без жадних умов. Інші, неупереджені російські історики й правники, та дехто з українських признавали акти 1654 р. за двосторонній договір, укладений двома самостійними державами, Військом Запорозьким та Московським царством, але висловили неоднакові посудки про правні наслідки цього договору. Не можу тут подати детальну критику висловлених посудків численних авторів, зазначу лише, що переважна більшість авторів свої досліди обмежила тлумаченням не всіх трьох актів 1654 р., що містили повний текст договору, а одного акту, та до того ще й фальсифікату, з 14-ма статтями, що з'явилися вже після смерти Б. Хмельницького, р. 1569,

(Закінчення на стор 6)

*) Повний текст цих актів надруковано в моїй книзі про договір 1654 р.

Вол. Дорошенко

ПІДРУЧНИК УКРАЇНОЗНАВСТВА

(3)

Секретарев Европейського відділу НТШ годилося б краще знати історію свого товариства.

З інших завваг піднесу ще, що Український Педагогічний Інститут у Празі видавав тільки свій Науковий Збірник (3 томи), а ніякого наукового журналу та ще й у 44 випусках не видавав. Це д-р Янів позичив очевидно з Енциклопедії Українознавства, куди вкралася така помилка. Хтось видавництво підручників студентів - слухачів Інституту („Січ") приписав самому Інститутові й зарахував до журналів.

Про ВУАН та НТШ за океаном сказано, що „видавнича діяльність їх досить скромна; вона й на далі зосереджуться в Европі". Але ще не зовсім вірно. Адже поза „Енциклопедією Українознавства", виданою НТШ у Мюнхені, видавнича продукція обох наших наукових установ розгортається тепер саме за океаном — у Ню Йорку й Вінніпеґу, а не в Европі.

Великим манкаментом нарису культури є повний брак ілюстрацій, але це річ зрозуміла в тих обставинах, в яких доводилось працювати упорядчикам курсу.

Дуже солідно представляться „Нарис географії України", що його склав д-р Ів. Тесля, автор відомого підручника. Коли йому щось можна закинути, то хіба завеликі його розміри. В такому загальному курсі географія не повинна забирати більше місця, ніж історія або історія літератури. Щодо нарису про українську мову, то має він тут скорше формальне значення. Він бо замалий для самонавчання. Мабуть редакція рахувалася з тим, що заочники ще найкраще з усіх предметів знають саме мову, бо ж більшість їх мусіли вивчити її, бодай мінімально ще в якійсь школі. На мій погляд автор повинен був дати читачам найважніші відомості з історії української мови, сказати про положення її в родині індогерманських, зокрема слов'янських мов, про її відмінність від сусідів, а передусім московської. Читачам напевне хотілося б знати, як давня наша мова, наскільки старша вона від московської й чим від неї відрізняється. На жаль, про все це автор не сказав ані словечка.

Добрим додатком курсу є христоматія при кінці. Очевидно, можна сперечатися про вибір того чи іншого кусника, особливо щодо поезій. Остаточно можна погодитися, тим більше, що упорядчики мусіли рахуватися з місцем. Я б тільки радив у другому виданні дати уривок із „Історії Русів", але це річ смаку.

В новому виданні конче треба при кожному відділі подати найважнішу літературу для тих, хто хотів би розширяти свої відомості з даного предмету.

Врешті пара уваг про мову книжки. В такому виданні вона має бути зразкова. Тому слід вистерігатися москалізмів, як от, напр., „кидається в очі" замість „впадають", „являється" в значенні „є", або польонізмів: „в спосіб" (той, інший і і т. д.), замість орудного „способом", а також слід уникати нелітературних „обнимає" замість обіймає, „є розміщені" зам. просто „розміщені", „мати до діла" зам. мати діло, „кохання до" зам. залицяння до, бо кохаються з кимсь.

Розуміється, своїми заввагами я ніяк не хочу підважити вартість обговорюваного видання. Воно заслуговує на нашу увагу і я радив би придбати цей курс кожній українській інтеліґентній родині.

Але в другому виданні треба видавцям обов'язково усунути згадані недоліки, а головне додати відомості про історію й сучасний стан нашої еміґрації, як далеко-східньої, так і заокеанської. Брак цих відомостей це непрощений недогляд. На жаль, ні в відділі історії, ні в відділі географії про це ані чичирк. Те, що про це мовчить і велика „Енциклопедія Українознавства" НТШ не виправдує упорядчиків. Не можна покликуватися в свою оборону на аналогічні чужі недогляди.

Кінець.

П. Заярський

КОБЗАР ОСТАП ВЕРЕСАЙ

(До 150-річчя з дня народження)

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де, люди, наша слава,
Слава України!

Т. Г. Шевченко

Багата, славна і велична українська народна поезія! Її створив український народ впродовж своєї тисячолітньої історії. В ній відбилася душа народу, його історія, його думки і почування, його віковічна боротьба за волю і правду. Українська народна пісня, за висловом М. В. Гоголя, це — „живий літопис, що звучить, розповідає про минуле". З покоління в покоління, з уст в уста передавалася українська пісня. Вона зберігала свій дивний чар і свою надзвичайну магічну силу впродовж століть. Вона відігравала найбільшу ролю в збереженні національної свідомости, вона стала наймогутнішим чинником національного відродження Української Нації!

Увесь український народ пильно зберігав цей найцінніший свій національний скарб — українську народну пісню. Але серед народу були окремі талановиті співці, що найбільше прислужилися в поширенні і в зберіганні величних українських народних дум. І серед них одно з перших місць займає славний кобзар Остап Микитович Вересай. Народився він сто п'ятдесят років тому в селі Калюжинцях колишнього Прилуцького повіту на Полтавщині в сім'ї селянина-кріпака. Тяжкий життьовий шлях пройшов Остап Вересай. На четвертому році життя він осліп. З раннього дитинства він виявив великі музичні здібності, успадкувавши їх від свого батька, незрячого жебрака, що дуже добре грав на скрипці.

Понад 70 років мандрував Остап Вересай від села до села з бандурою за плечима. Він ніс у народ свої чудові чарівні українські народні думи та пісні. Своїми піснями Вересай будив у народі національну свідомість і почуття глибокої любови до обездоленої Батьківщини. Пісенний репертуар кобзаря Остапа Вересая був дуже різноманітний, високомистецький і цікавий. Частину дум і народних пісень, що їх виконував Остап Вересай, записано і опубліковано. Великий український композитор Микола Лисенко записав із уст Вересая кілька дум, напр.: „Як три брати з Азова втікали", „Про бурю на Чорному морі" „Про вдову і трьох синів", „Про Хведора Безрідного" та інші.

Найулюбленішим твором Остапа Вересая була пісня „Про Правду і Неправду", великою популярністю користувалися також пісні релігійно-морального змісту.

Остап Вересай був великий мистець-кобзар, його гра на бандурі та його пісні приваблювали слухачів не тільки своїм глибоким і цікавим змістом, а й високомистецьким виконанням. Остап Вересай володів чудовим голосом і блискучою кобзарською майстерністю. Його вийняткова сила експресії захоплювала всіх, хто його слухав.

Вийняткові здібності кобзаря Остапа Вересая скоро звернули на себе увагу з боку знавців музики і народної творчости. Коли в 1873 році у Києві був заснований Південно-Західній Відділ Географічного Товариства, то, Управа цього Товариства у вересні 1873 р. запросила кобзаря приїхати до Києва. І 28 вересня у Києві відбулося засідання Товариства, присвяченого кобзарській діяльності Остапа Вересая. М. В. Лисенко виступив на цьому засіданні з науковим рефератом, в якому дав докладну характеристику тих українських народних дум і пісень, що їх виконував кобзар Остап Вересай. М. В. Лисенко дав високу оцінку кобзарської майстерности Вересая. Підкреслюючи жанрову різноманітність пісенного репертуару кобзаря Остапа Вересая, М. В. Лисенко зазначив, що Вересай назавжди лишився вірним кобзарській професії і що він зберіг у своїй пам'яті для наступних поколінь чудові зразки героїчного епосу українського народу: „Ось чому так високо підіймається інтерес і значення зустрічі в наш час з бандуристом, від якого ми могли б вислухати і зберегти ту дійсно самобутню музичну форму, що до оригінальности якої у нас немає суперників" („ЗЮЗОРГО", том І, Київ, 1874).

Зустріч видатного кобзаря з великим композитором мала для обох велике значення: М. В. Лисенко в своїй композиційній діяльності використав ті невичерпні багатства української народної музики, якими володів народний співець. Остап Вересай усвідомив значення і вагу своєї діяльности. В житті кобзаря ця зустріч з представниками української національно свідомої інтеліґенції мала велику вагу і для його національного усвідомлення і для дальшого удосконалення його кобзарської майстерности.

Року 1874 Вересай виступав у концертах на Археологічному з'їзді та в інших наукових закладах Києва і всюди мав величезний успіх. Вересай був запрошений до На другий рік, 1875 р., Остап Петербургу і виступав там на засіданні Географічного Товариства, в клюбі мистців, на Шевченківському Святі та в інших місцях. Успіх був надзвичайний! У пресі з'являлися похвальні рецензії: „Вересай, як співець, володіє величезним талантом, в його думах, як жива, стоїть Україна", — так писали тоді про українського кобзаря в столичній пресі.

Остапа Вересая знала тоді вся Україна, він був популярний співець серед найширших верств українського суспільства. Вересая любив і шанував Тарас Шевченко. Великий український поет допомагав кобзареві матеріяльно, подарував йому „Кобзаря" з власноручним написом-присвятою.

Остап Вересай помер в кінці 1890 року. В минулому столітті Остапа Вересая називали „останнім кобзарем України". Але ця назва помилкова: багата кобзарська спадщина Вересая не загинула, наступники Остапа продовжували його діяльність. В часи революції і визвольних змагань кобзарське мистецтво поширилося по всій Україні, на бандурах грали не тільки сліпці-кобзарі, а й зрячі люди — і старі й молоді, творилися школи гри на бандурі, Гнат Хоткевич написав і видав підручника гри на бандурі. І нарешті створилися музичні капелі бандуристів.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

В Німеччині

УКРАЇНЦІ В ЛЮБЕКУ ВІДЗНАЧИЛИ ЮВІЛЕЙ КОРОЛЯ ДАНИЛА

Український осередок „Артілері Касарне" в Любеку відсвяткував скромно, але гідно, 700 роковини коронації короля Данило.

Торжественну Службу Божу з цієї нагоди відправив в таборовій каплиці о. декан Томашівський та виголосив відповідну до свята проповідь, в якій відмітив заслуги нашого короля для рідної Церкви та народу, й поставив його особу як взір до наслідування усім українцям.

Пополудні в удекорованій залі „Гавз фір алле" вібулася святочна Академія, яку відкрив вступними словом п. Дмитро Суходольський, а відтак прочитав змістовий реферат присвячений світлій події із нашої історії, якою була коронація короля Данила з рук папського леґата.

Після реферату хор відспівав кілька пісень, а національний гимн закінчив це гарне свято. Всі присутні на Академії розходилися додому піднесені на дусі з надією в краще завтра нашого народу.

З КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В ТАБОРІ ЛІНҐЕН - ЕМС

Хоч лінґенська українська група не є дуже численна, то все ж таки праця на всіх ділянках — національного, суспільного та культурного життя провадиться тут з неменшою активністю, як в інших більших таборах.

Вибрана 20 січня ц. р. нова управа МПУН з п. Іваном Сеневом, як головою, перевела реєстрацію всіх місцевих українців в члени ЦПУЕН. Її праця увінчалася успіхом, бо майже всі мешканці табору вписалися в члени.

Зорганізовано рівнож станицю УСХС.

З культурної діяльности треба відмітити свято 22 Січня, на якому відзначено одночасно 300-ліття боротьби України проти Москви, у зв'язку з Переяславським договором. Свято відкрив П. Голосниченко, а реферат прочитав Д. Кушлик. В художній частині виступив хор під орудою П. Голосниченка, який проспівав дві пісні. Діти — Люба Скороход, Анна Скоморівська, Софія Гресюк, Марія Сенів та Юрко Скороход продеклямували поодинокі вірші й проспівали пісню „Гей у лузі червона калина". Деклямаціями „Воскреснеш і Ти" та „Рідний Край", які віддеклямували Микола Голубничий та Татяна Грісенко закінчено це гарне свято.

В річницю бою під Крутами відправив о. А. Гурський панахиду за поляглих героїв, а жалобна академія з цієї нагоди відбулася 31 січня ц. р. Вступне слово виголосив П. Голосниченко, а реферат прочитав Г. Нікольський. В художній частині хор під орудою П. Голосниченка проспівав пісню „Коли ви вмірали" та „Видиш брате мій". М. Голубничий продеклямував вірш Лепкого „Лежите у гробах при дорозі". На закінчення всі присутні відспівали національний гимн.

7 лютого відправлено панахиду за спокій душі бл. п. президента А. Лівицького.

УКРАЇНЦІ НА ФОРУМІ МОЛОДІ В О.Н.

В суботу 28 березня, в найбільшій залі Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй в Ню Йорку, відбувся Всеамериканський Форум Високошкільної Молоді, на тему: „Як повинні співпрацювати для поборення комуністичної аґресії". У Форумі взяло участь 3,500 делеґатів з усіх міст і стейтів Америки. З закордонних гостей прибули представники: Австралії, Бірми, Бельгії, Чіле, Данії, Єгипту, Франції, Німеччини, Греції, Індії, Ірану, Іраку, Ізраїлю, Італії, Японії, Йордану, Кореї, Лібанону, Норвеґії, Пакістану, Перу, Філіппін, Еспанії, Швайцарії, Тайланду, Туреччини, Півд. - Африканського Союзу, Великобританії, Уруґваю та від України — Вол. Дубняк і Олег Миколаєнко, які виступали від молоді за залізною заслоною.

Від Об'єднаних Націй вітав форум Френк П. Ґреґам, представник ОН для Індії і Пакістану.

Головну доповідь на тему: „З'єдинені Держави Америки й Об'єднані Нації в обороні світового миру", говорив прибувший з Вашинґтону сенатор Александер Вайлі — голова сенатського комітету закордонних справ в Американському Конґресі.

В доповідях і дискусіях взяло участь багато делеґатів і закордонних гостей, обговорюючи справи міжнародної політики, взаємовідносин між народами та боротьби з комуністичною аґресією.

Володимир Дубняк у своєму привіті для форуму м. ін. говорив:

„Я відчуваю найбільшу приємність бути сьогодні тут разом з Вами, в такій великій сім'ї молодих представників усіх народів світу, та саме ось тут, в Об'єднаних Націях, обговорювати найважливіші проблеми.

Але я відчуваю найбільший жаль, що я перебував між вами лише як еміґрант, а що немає між вами представника від молоді моєї Батьківщини — вільної України, бо Україна стала першою в світі жертвою тієї комуністичної аґресії, про яку ми Вам говоримо на цьому форумі.

В цей час, коли ми вільно тут зібралися, щоб обговорювати важливі життєві проблеми, коли молодь Західнього світу має можливості об'єднуватись в свої товариства і організації та розвивати в них свою діяльність, незабувайте, Друзі, що молодь за залізною заслоною немає таких можливостей, вона поневолена комуністичною диктатурою.

Молодь за залізною заслоною немає можливости вільно вчитися в вищих школах, вільно вибирати собі шлях в житті, вчитися бажаної професії.

Замість науки, в школах їй набивають голови комуністичною пропаґандою, під комуністичною контролею перебуває все життя молоді поза — школою. В школах використовують молодь як безплатну робочу силу.

Але, не зважаючи на такий терор, молодь не вірить в комунізм і не підтримує комуністичного режиму. Тільки терором і насильством тримає комунізм молодь в своїх руках. Але молодь за залізною заслоною бореться проти комунізму, її підпільна боротьба з кожним днем набирає все більш організованих форм. І так як ми з Вами тут, зібрались представники всіх націй і всіх країн, так і там за залізноюзаслоною молодь усіх поневолених комунізмом народів веде боротьбу проти комуністичної імперіялістичної Москви.

Дорогі Друзі. Ми повинні стати в один фронт проти комунізму з молоддю за залізною заслоною. Ми повинні подати їй всю можливу допомогу.

За 36 років існування совєтського режиму, вільний світ, бачив дві великі масові еміґрації з СРСР. Перша після революції, і друга в час останньої війни. Вільний світ і особливо Зєдинені Держави Америки гостинно прийняли втікачів від комунізму. Але це не кінець трагедії. Якщо ми не зупинимо комуністичної аґресії, якщо ми не припинимо і не знищимо комунізму, то третій еміґрації не буде вже куди тікати.

Дорогі Друзі. Прийміть найзалізною заслоною. Та молодь є найкращими вашими друзями, вона як і ви думає про краще завтра, за краще порозуміння між народами.

„Єднаймо і кріпімо наші ряди проти комуністичної неволі".

Головні промовці і закордонні промовці - гості одержали літературу в англійській мові, а зокрема про Вінницьку Трагедію, та обмінялися своїми адресами з українськими делеґатами. Індійський делеґат заявив: Я знаю про Україну, я читав про Шевченка і Мазепу.

В. Д.

Зосим Дончук

СКУПЕРДЯГИ

(Замість фейлетона).

Щось між нашими людьми на еміґрації неначе завелася скупість. Ця жебрацька пошесть найшла дорогу до щедрого українського серця і геть спотворила його. Мені здається, що ця пошесть набрала вже таких загрозливих розмірів, що щедрому чоловікові просто немає де дітися, хоч бери та тікай, аж жах обіймає. Так ніби то і грошенята в кожного таки з нас вже в кишені дзенькають, і грубі банкові книжечки густо рясніють циферками, а от скупість ще більше ятриться, і наче в багні ми потопаємо в ній. Кажуть, що жиди скупі, а от же і неправда, бо грубими мільйонами кидають для долі своєї держави, а ми хвалимось щедрістю.

От для прикладу, захотілося мені одного разу прочитати український часопис, бо кажуть, що в Америці їх друкують десятків п'ять, і пішов я з цією метою до свого знайомого. Так і так, кажу, покажи мені український часопис, хочу почитати. А він дістав із шафи цілу пачку і показує: Оце, каже, американська „Свобода", а це „Народна Воля", а оце канадійський „Новий Шлях", а оце з Німеччини „Українські Вісті", — показав, згорнув і поклав назад в шафу, а до мене обернувся, склав, нахаба, три пальці, тикнув мені під самий ніс, і з'їдливим тоном каже: „Купи та й читай". Ну, скажіть, люди добрі, хіба це не скупість? Він же і заробляє, як і я, і приїхали ми разом, хіба що родина в нього більша, то хіба це вже треба бути таким скупим? А потім він дістав з шафи якогось підписаного листа і каже:

— На, ось підпишись на бідних залишенців в Німеччині, кинь но з своєї глибокої кишені пару долярів на сиріт.

Ну, я не з простих, дзуськи, що мені ті залишенці, вони мені не дуже давали, як я був в таборах, я вже знаю тих скупих людей, і нічого я не дав, а хутенько чкурнув з хати, більш до його не заходжу, щоб не чіплявся. Або, пішов я до церкви (а ходжу тепер рідко, бо й там збирають гроші). Вийшов я з церкви на вулицю, перед обходом з мисочкою, а тут мені якийсь хлопчина тиць у руку книжечку, — доляр, — каже. — То що це таке? Та я на доляра трохи не годину працюю, а він написав якихсь сотню листочків паперу і доляра? Ні, вибачте, іди, кажу, хлопче до „прохвесорів" аби до „хвилософів", бо я вже й так грамотний, з мене досить, а він мені, цвіркун, таке співає:

— Та це порадник „Як стати громадянином Америки".

Спокусив, — купив. Прочитав і побачив, що дуже потрібна книжка, цінна книжка, хоч і вперше я купив книжку, але добра книжка. І що ви думаєте? Після того, як прочитав, я три дні носив, щоб продати, насилу продав за півтора доляра, а все це тому, що страшна скупість наших людей.

Або візьмім імпрези, академії, от хоча б академію Шевченка. Який вже був наш геній, пророк, а прийдеш у залю, — давай гроші. Вони не можуть для такої величної особи влаштувати без грошей, склалися б там по десять або й двадцять долярів, бо для Шевченка немає чого шкодувати, тай покрили б необхідні видатки, на декорацію, світло, тощо..., а то — скупість, давай кводра (я, правда, більше ніколи не кидаю) і більш нічого. Через те я на ті імпрези та академії не ходжу, знаю наперед, що витягнуть, як не кводра, то пів доляра, а часом, безсоромники, прямо вимагають доляра, але тоді я рішуче повертаюся додому.

Часом подивишся, іде такий собі статечний панок, із наших таки, в новому капелюсі, такому як у мене плащі, і пані під боком блискає коштовними камінцями на пальцях (навчилися!) і вибирають телевізор, та ще такий, як бувало вдома жолоб в оборі, а скажи йому дати доляра на ЗУАДК (організацію, завдяки котрій він сюди приїхав), то наче голкою його утнеш, як собака визвіриться, що ворога напитаєш. — Я ще, — каже, — не розбагатів, хай я побуду тут тридцять років, так як старі еміґранти, то може й дам. І одвернеться з закостенілою байдужністю.

І куди не повернись, то бездонна скупість. А ще хочуть Україну збудувати. І як же ти її збудуєш, як за газету заплати, книжки купуй, на Конґресовий Комітет дай, для Національної Ради на позику підпишись, залишенцям пожертвуй, за сиріт не забувай. Та де ж той патріотизм?

Ні, я таки категорично рішив: не дам і все. Будуйте Україну без грошей, а я подивлюся, як воно буде. Во всі ви скнари.

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

Микола Понеділок

ПІСНІ З НОВОЇ ҐВІНЕЇ

Недавній скиталець, теперішній дженітор Майк Булька не встиг порогу переступити, як почав розповідати дружині:

— Уявляєш, жіночко, що мені оце тількищо сказав наш сусід-американець? Отой музикант, що вночі висвистує всілякі арії, а спозаранку своєю скрипкою по нервах нам пиляє. Знаєш, що сказав?! Ану вгадай.

— Та звідки мені знати. Може лаяв, що ніколи людям гарячої води не даєш, — пробує відгадати дружина.

— Ох, тупа ж ти на відгадини. Тупа до безконечности... Підійшов він та й каже:

— Містер Булька, ви українець?

А я йому:

— Вгадали, українець. А скажіть, кажу йому трохи поденервовано, навіщо ви цікавитесь моєю біографією?

Він спочатку злякався мого голосу, опісля пояснює:

— Бачите, каже, я музикант. А оце недавно читав, що українці мають чудові народні пісні. Купіть мені десяток „рекордів" з вашими піснями. Ось вам десять долярів.

Жінка хотіла щось сказати, але від несподіванки лишилась з роскритими устами... Булька тріюмфував.

— Що ж ти розкрила рота, мов електрикою приголомшена. Скажи щось на таку аномалію.

— Майку, — каже і пашить радістю дружина, — правду кажеш, що американець зацікавився нашими піснями?

— Правду кажу, жінко.

— Побожись!

— Щоб мені не бачити доляра! Віриш?

— Вірю.

Бульку розпирала гордість. Щоб якось її розсіяти, він потер руки і поплескав дружину по раменах.

— Он як, місіс моя дорогенька. І нам призначила доля поширювати українську пісню серед чужинців. Завтра йдем до книгарні і на цілих десять долярів купуємо козацької культури. Так, любко?

— Обов'язково! — Загорілася радістю пані Булька.

***

Наступного дня продавець не встиг ще замок з дверей зняти, як Бульки вже дісталися до середини книгарні.

— Доброго ранку, бойсе. Прийшли купити трохи „рекордів", — зацокотіла вона.

— Але щоб „найс" були, бо це для американина. Для репрезентації. Отож не всуньте нам якогось там „джонку", — добавляє він.

— Боже борони, — відпекується „бойсик".

— Я вам виберу найліпших. Для чужинців беріть наші мішані хори, бандуристів, народні пісні в обробці Лисенка, Стеценка, Людкевича. Слухайте, візьміть „Засвистали козаченьки".

Бульчиха поцікавилась:

— А на яку ноту ті козаченьки свистати будуть?

— На добру, — силкується вмовити продавець.

Засвистали козаченьки
В похід з полуночі,
Заплакала Марусенька
Свої ясні очі.

— Не треба нам, — вмішується містер, — жалісливого козачка. Схочемо заплакати, зайдемо до похоронного заведення і похлипаємо трохи. Дайте щось на веселу мелодію.

— Візьміть з „Наталки-Полтавки"

Ой під вишнею, під черешнею
Стояв старий з молодою,
Як із ягідкою.

— Та що ж тут смішного та мудрого, — не вгаває Булька, — стояв старий шкарбан з молодою. Он на нашій стріті один мав понад вісімдесят років, вже два дзвінки з тамтого світу отримав — і женився з двадцятирічною. І мені ні трішечки не смішно. Бо знаю, коли серце грає, то розум у п'ятках спочиває. Дайте мені, прошу, клясичної пісні, щоб від неї американа аж зморозило, розумієте? Маєте щось композитора Голомазого. Того, що на десятій вулиці бару тримає. Отой фабрикує наші пісні! Як вип'є чарок шість, в голові закрутиться фантазія і він ліпить мелодії, мов вареники. Не голова, а скринька з нотами. Заграйте.

Патефон закричав:

А Варвара сіно крала,
Мотря загортала,
А Параска горбатая
На варті стояла.

Бульки просіяли.

— А хто ж це співає, — питає Бульчиха, — жінка чи чоловік?

— Хіба не чуєш, — сердиться муж, — жінка співає. Але змінює голос, щоб не було скучно. Спочатку затягує сопраном, потім переходить на тенора, а в вкінці на розбитого баса. А які слова гарні! Сліпі, криві і горбаті сіно крадуть. Візьмемо цю „рекорду", хай американи знають, що в нас на Україні криміналом цікавляться навіть жінки, в яких природою пошкоджено фігури. Дайте нам ще одну пісню з такої опери. Тільки, щоб вже чоловік співав і бавився всіма голосами.

Заверещала пластинка:

Ой не смійся, дівчинонько,
З мого капелюха —
Во я з тебе не сміюся,
Що ти клаповуха.

— Це „найс" пісня, — каже про себе Бульчиха, — лише співак чогось, як співає, то часто кашляє.

— Коли ти не розумієш, — перечить Булька, — то мовчи. Не чуєш, в нього бракує голосу і він кашлем доводить мелодію до кінця. Второпала?

— Та знаю, — згоджується дружина. — Але як ми з'ясуємо американцеві, що та дівчина клаповуха. Хіба що покажемо руками, що вуха лапаті? Га?

— Можемо показати, а можемо й сказати, що та панночка має ослячі органи слуху. Чужинець, та ще музикальний, зразу зрозуміє, про що мовиться в українській пісні. Донт ворі.

Пане бизнесмене, — звертається вже до продавця, — заграйте ще нам бруклинської коломийки, тієї, де один хлоп співає, а семеро на гармошках грають.

— Будь ласка, слухайте.

Зашуміли гармошки. Опісля спів:

Коломия, Коломия
По воді ходила,
А як зійшла на земельку, —
Взяла ся втопила.

— Не грайте далі, заштапуйте, — просить чоловік, — вже видно, що добрий початок. Беремо. Тепер дайте якоїсь полтавської, що вироблена нюйоркськими спеціялістами. Маєте „рекорду", що наспівав Яша Карапузов з чотирнадцятої стріти?

— Маємо.

— Грайте ж зараз. Жінко, розв'яжи хустку, почуєш, що це за симфонія. Але, прошу, від початку. Ага...

Ой, чого я красна,
Во я свиней пасла,
Свині не пасуться,
До мене сміються.

— Чуєш, стара, що це за арія. Так і бачу полтавські степи! А ось слухай далі...

— Ой чого я вмерла,
Во три дні не жерла,
Коли б була жерла —
Напевно б не вмерла.

— О, цю обов'язково візьмемо. Яка жалісна. Дякуємо вам за гарний вибір. Ви зразу відчули наш смак. Тепер додайте ще з п'ять „рекордів" того самого характеру.

— Візьми, Майку, співанку „Зачепився ковбасою". Її так часто в барах грають.

— О так. Кладіть її сюди. А чи з музикою ця співанка?

— Так, — пояснює „бойс". — Співається в супроводі розбитих чарок і тарілок.

— Гаразд. Ще не забудьте додати „Як Марія бараболею вдавилась" і „Фіксований чоловік". Знаєш, жінко, про чоловіка, що „фіксувався"?

— Шур, знаю. Це про того, що йому вирізали селезінку, а причепили собачу печінку. І він гавкав на дружину день і ніч, тільки не кусався. Купуй цю. Там артист по-псячому так скавулить, що аж голка в патефоні підскакує.

Нарешті Бульки від'їхали додому. Вдома радилися.

— Як же тому американцеві ці „рекорди" принести? Без жадного напису.

— Можна і без напису. Обгорнемо в кольоровий папір, обв'яжемо рожевою стрічкою — а посередині намалюємо якусь музичну ноту. Можна „До" або „Ре", або всі три разом „До-Ре-Мі".

— Справді. А може ж все таки підписати.

— Рація, жіночко! Підпишемо віршиком з „Кобзаря"

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.

— Дуже добре, Майку!

***

Ввечері Бульки віднесли пластинки американцеві. Вернулися до хати — нервувалися, вночі не спали, поверталися — ждали ранку, коли музикант вийде на вулицю і привселюдно похвалить їх за чарівні українські мелодії.

Наступив ранок. Бульки стали на хіднику, біля дверей... Вийшов музикант, — і вони обидвоє привітали його.

— Гало!

— Гало! — відповів американець.

— Як вам українські пісні, — не втерпіла Бульчиха.

— Прегарні пісні. Справді оригінальні. І дуже подібні до пісень мешканців Нової Ґвінеї.

І... пішов...

Сторінка Союзу Українських Бизнесменів

НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ Й РОСТУ.

Приглядаючись будуванню якоїнебудь інституції, товариства, чи бизнесу від основ, ми завжди спостерігаємо те саме: тяжкі перші кроки, недоліки, часто помилки й ускладнення. І це нераз викликує сумніви: невже ж дана установа, чи товариство потрібні? Невже ж вони виконують якусь важливу життєву ролю й допомагають тим, чи другим громадянам, або громадянству взагалі? Але з часом коли вклад праці зростає, люди заправляються в роботі, а круг заінтересованих і зв'язаних з інституцією поширюється, діло наладнується, родиться певність, що воно на правильному шляху й піде вперід.

В такому якраз стані розвитку Союз Українських Бизнесменів в Ню Йорку. Заложений двадцятькілька років тому мав він нелегкі початки. Зложилося на це багато причин і годі їх тут перечисляти. Але сьогодні головні перешкоди в великій мірі усунені. Сьогодні українські бизнесмени в Ню Йорку настільки численні й міцні та загальні умовини нашого побуту настільки змінилися, що настала особливо пригожа пора зорганізуватися в міцну професійну організацію, у свій власний Союз, щоб: допомагати собі взаємно, зміцнити свій ріст і розвиток, збільшити вклад і значення бизнесменів у громадському життю. І тому з великою приємністю слід ствердити: пожвавлене життя в Союзі Українських Бизнесменів у Ню Йорку, а в першу чергу останні Загальні Збори, які вибрали новий Уряд Союзу, без сумніву вказують, що Союз остаточно вийшов на твердий і міцний шлях дальшого розвитку.

Тепер слово за кожним з нас, бизнесмени: хай не бракує ніодного з нас при спільній роботі! Зорганізовані будемо швидше рости й розвиватися, будемо міцніти, легше переборемо всі небезпеки й труднощі, скорше здобудемо належне нам значення в громаді!

Отже всі в члени свого Союзу, Союзу Українських Бизнесменів в Ню Йорку!

ОГОЛОШЕННЯ ЧЛЕНІВ

В добробуті одиниць —

добробут Громади!

• Піддержуймо клич: СВІЙ ДО СВОГО! •

Ukrainian Businessmen's Association, Inc.

33 St. Mark's Place, New York City, N. Y. • Phone ORegon 4-5340

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Амстердам, Н. Й.

Життя Організацій

Заходом місцевого Осередку СУМА ім. М. Міхновського в Амстердамі, в дні 27-го грудня 1953 р. в церковній домівці при укр. - кат. церкві св. о. Николая, вшановано пам'ять сл. п. Василя Біласа та Дмитра Данилишина, „Святочними Сходинами", які відкрив вступним словом п. В. Сірик.

Святочний реферат виголосив д-р Тарас Антонович. Доповідач яскраво насвітлив життєвий шлях і змаг молодих та геройських борців, які склали своє життя в боротьбі за визволення України. Їхню геройську поставу під час смертної екзекуції та їхні останні вислови: „ми жалуємо, що вже другий раз не зможемо вмерти за Батьківщину", вказав як девізу для теперішньої молоді та майбутніх поколінь.

Слідували рецитація („Погоня") у виконанні сумівців Вересюка, Скібіцького, Гайдучка, та деклямації у виконанні пластунів Кравса та Андрухівського із гуртка „Лиси". Національним гимном закінчено Святочний вечір.

В дні 16-го січня 1954 року, в залі Рейнбов Клаб урядкено „Маланчин Вечір". Ініціяторами були СУА і ОбВУА в Амстердамі. Силами СУА та СУМА відіграно виставку „Маланка". В головних ролях виступали п. Т. Береза — господиня, в ролі Маланки — п. Т. Кривулич, п. П. Яримишин — дочка господині, пп. д-р Т. Антонович в ролі господаря, Капустинський — жид, Пашак — поліцист, Галькевич, Кривулич, Юрчук в ролі молодців, Волнар — циган, Вересюк — водій з козою; інші аматори виступали в гурткових сценах та співочім ансамблі. Виступ пройшов з великим успіхом. Виконавці вірно відтворити образ українського села з його святочними традиціями. До цього удалого виступу спричинився у великій мірі п. Юрчук. Дохід з „Маланчиного Вечора" передано для залишенців в Европі.

Заходом місцевого Осередку СУМА та Пласту влаштовано в дні 7-го лютого 1954 р. в Литовській залі „Свято Крут". Свято започатковано американським гимном, який відспівала п. П. Якимишин при фортепіяновім акампаніяменті проф. І. Прийми. Вступне слово виголосив п. Кривулич. В своїм слові підкреслив, що Крути, помимо того, що це сумна річниця, то однак пригадує нам про безнастанну боротьбу української нації з московським імперіялізмом всіх видів. Крутянський бій це — вияв посвяти української молоді своєму народові. Кров'ю Крутянців був підписаний 4-ий Універсал, була окроплена воля України. З черги подав програму свята з зазначенням прелеґентів та співочого ансамблю, що прибув із Ню Йорку.

Англомовним доповідачем була п. Т. Чучман. Доповідь в українській мові виголосив д-р Т. Антонович.

Мистецьку частину виповнив співочий квартет в супроводі бандур та фортепіяну в складі: Г. Хамула — сопран, Іванна Кононів — альт, Володимир Юркевич — тенор, Роман Левицький — бас, при фортепіяні проф. І. Прийма.

Великим успіхом втішалась рецитація „Верховина" у виконанні І. Кононів, що викликала у багатьох сльози в очах.

Відспіванням українського гимну закінчено свято, що викликало велике душевне піднесення серед громадянства, якому дуже нерадо прийшлось покидати залю та вертатись до своїх буднів.

В дні 28-го березня 1954 р., заходом ООЧСУ, Осередку СУМА та Пласту в Амстердамі відсвятковано 4-ту річницю геройської смерти сл. п. ген. Т. Чупринки. Свято відкрив голова ООЧСУ п. В. Сірик, який підкреслив, що командир Т. Чупринка являється найсвітлішою постаттю у нинішній добі визвольних змагань українського народу. Павстанням з місць та однохвилинною мовчанкою вшановано світлу пам'ять цього Героя. З черги слідував ядерний доклад містоголови та культ.-освітнього референта Кривулича. Прелеґент насвітлив життєвий шлях леґендарного Командира від раннього дитинства до останніх хвилин свойого життя. Командир Чупринка це людина непересічних чеснот. Він відзначався великими організаторськими і військовими здібностями, глибоким політичним розумом, величезним досвідом революційної боротьби. В його особі українськей нарід втратив політичного і військового керівника високої кляси.

Слідував спогад про Чупринку, „Атентат", у виконанні В. Вересюка, в якому змальовано твердий характер вояка і людини. Гарно віддеклямували вірші, „В пам'ять Командирові" М. Бішко, „В 4-ту річницю Командирові" — пластуни Мирослав та Орест Кравс. Місцевий хор УКК, під управою п. В Воднара, відспівав повстанські пісні „Збудись Україно" і „Вставай Народе". Відспіванням національного гимну закінчено свято.

Слід згадати, що згадані організації дбають безнастанно про поширення українського відділу у міській бібліотеці, та збагачують його не тільки українськими виданнями, але рівнож англомовними. Похвалу, подяку та признання від дирекції гайскулу і від шкільного часопису одержали пластуни Орест та Мирослав Кравси, що подарували до шкільної бібліотеки англомовні книжки про Україну.

Громадянин

Дітройт, Міш.

25-ліття літературно-мистецької праці Е. Козака в пластовому крузі.

На 1953 рік припали 25 років літературно - мистецької праці відомого мистця-графіка і редактора українських гумористично - сатиричних журналів, Едварда Кизака. Цей ювілей пройшов якось незамітно серед українських літературних і мистецьких кіл, якщо не рахувати єдиної згадки на цю тему Івана Керницького в статті п. н. „Де Микита Лис живе?" (Свобода, ч. 104).

Дуже симпатичний вечір з нагоди цього ювілею свого члена влаштувала наша Пластова Станиця в дні 13 березня 1954 року.

У невеликій залі Пластового Дому зібралися, при квітами прибраних столах, члени Пластприяту, сеньйори і старше пластунство в числі понад 120 осіб, щоб привітати свого члена з ювілеєм та побажати йому багато років у кріпкому здоров'і для добра української культури. Вечір відкрив коротким словом, повним гумору, станичний пл. сен. Петро Рогатинський і склав ювілятові побажання від Станиці, а п-ні І. Іваницька (голова Пластприяту), ст. пл. Стефа Король (голова ст. пластунок), пл. сен. Я. Ромах (голова сеньйорів) і ст. пл. Степан Феденко (голова ст. пластунів) склали ювілятові побажання від своїх осередків і вручили йому китицю живих квітів.

Після цього станичний у легкій, питомій йому, формі, змалював сильветку ювілята, спиняючись зокрема на його літературно - мистецькій праці впродовж останніх 25 літ. Для доповнення цієї доповіді пп. Р. Татарський, С. Феденко і В. Барнич прочитали декілька характерних для Ека його прозових і віршованих творів. Зрозуміло, що найтепліше був прийнятий приявними лист від Гриця Зозулі на вілей Ека, майстерно відчитаний п. В. Барничем.

Атракцією вечора був виступ самого ювілята із гарними споминами з часів його перебування в школі Олекси Новаківського та про українське літературно - мистецьке життя Львова у тридцятих роках. Висвітленням образів Ека, його карикатур і недавно закінченого букваря завершилася програма цього симпатичного вечора.

Ще довго після цього тискулися приявні до ювілята, складаючи йому особисті побажання з нагоди його ювілею та прохаючи автографу.

Цей вечір нашої Пластової Станиці, влаштований з такої гарної нагоди, полишив серед пластунів і пластових приятелів дуже гарне враження та запізнайомив їх із видатним мистцем і журналістом, а при тому дуже скромним пл. сен. Едвардом Козаком.

Шановному ювілятові бажаємо многих літ, кріпкого здоров'я і багато успіхів у його мистецькій праці, а Пластовій Станиці продовжувати таку форму діяльности, започатковану цим направду вдалим вечором.

До успіху вечора причинилося також у великій мірі зовнішнє оформлення залі та смачна перекуска при склянці чаю, чим так уміло зайнялися пані з Пластприяту під проводом своєї голови п-ні І. Іваницької, і старші пластунки під проводом ст. пл. Стефи Король.

Іван Ковалюк.

Шікаґо, Ілл.

Школа св. о. Миколая

Новий будинок школи св. Миколая в Шікаґо вже викінчений. Українці греко - католики, на чолі зі своїм парохом, о. д-ром Ґавлічем, зробили в минулому році велику роботу. Нова школа це прекрасний, двоповерховий будинок, в якому містяться вісім просторих, з великими ясними вікнами кімнат для кляс, дві великі залі і кілька менших та більших кімнат для шкільних канцелярій і т. п. Велика це будова, але коли взяти під увагу скількість українців в Шікаґо, то будова є мала. Коли б всі були причинилися до будови, то нова школа була б сьогодні два, а може три рази більша, як вона є. Та, на жаль, не всі взяли собі до серця те, що від довшого часу було говорене нашими оо. Василіянами. Майже кожної неділі в церкві, кожної суботи в радіо, а далі при кожній нагоді оо. Василіяни просили - заохочували парохіян, а також і тих, які ще не належать до парохії (а їх є чимало), щоб складали свої пожертви на будову нової школи.

Багато говорення було між людьми ще в той час, коли школа не зачиналась будувати, мовляв: „як зачнуть будову, то ми всі зараз даємо гроші, а наразі ще не знаємо чи та школа буде будуватись, яка вона буде, коли буде, а врешті чи взагалі буде будуватись". Та прийшов час, березень 1953 року, коли то будова розпочалась. Поговірки закінчились, а ті, що так багато говорили „забули" принести свій даток на будову школи. Багато відгукнулось з тих, які ніколи не сумнівались і менше говорили. Відгукнулись, але замало, хоч будинок вже викінчений, та фінансові розрахунки ще далеко до викінчення.

Розбудова Дому Відділів У. Н. Союзу

Число членів Дому Відділів УНС в Шікаґо збільшилось до тої міри, що в домівці часом немає, як то кажуть, де голці впасти. Тому на засіданні Дирекції Дому виникло питання розбудови, побільшення домівки. Дім Відділів, який міститься при 841-45 Н. Вестерн Аве., близько парохій св. Миколая і св. Володимира, займає три льоти. Ширина як і довжина льот вповні відповідає будові щонайменше два рази більшого дому, як той, що його ми маємо. Коли добудується один поверх і розшириться будову на повну площу, яка сьогодні ще частинно порожня, то тоді буде досить місця для всіх. Дві великі залі для імпрез, одна менша для буфету і три - чотири кімнати для різного роду засідань (це є в пляні розбудови) вистачало б для всіх союзівців і ще декілька українських організацій.

Правда, питання поставити легко, але відповісти часом трохи тяжче. Дирекція Дому одноголосно рішила взятись до праці над розбудовою дому, хоч в касі має лише може десяту частину з того, що приблизно буде коштувати розбудова. Далеко можна зайти з тою готівкою, якою розпоряджає Дирекція, але покладаючи надію на тих, яким буде залежати на розбудові українського осередку, можна багато зробити, бо все, що до сьогодні побудовано не тільки в Шікаґо, але й в цілій Америці і Канаді, то тільки завдяки добрим людям. З тою надією й Дирекція Дому Відділів УНСоюзу в Шікаґо плянує розпочати розбудову свого дому, і то навіть може в короткому часі. І тому гаряче апелює до всіх членів УНС, як рівнож до всіх українських організацій і поодиноких осіб на терені нашого міста і околиць, та просить вже тепер вносити свої пожертви, бо від того буде залежати будова великого дому Відділів УНС, якого нам в Шікаґо так конечно потрібно.

60-літній Ювілей Українського Народного Союзу

Тому, що саме цього року минає шістьдесят років від дня, коли засновано Український Народний Союз, союзівці в Шікаґо плянують святочно відзначити цей день. Дирекція Дому Відділів УНС вже від довшого часу працює над програмою Ювілейного Свята, яке відбудеться восени ц. р. Коли і де буде відсвяткований 60-літній Ювілей, — буде заздалегідь проголошено.

Вол. Івасіотин,
член Дирекції.

Филаделфія, Па.

Організація духового зв'язку українців

Під теперішню пору маємо в українському суспільно - політичному житті дві протилежності. З одної сторони живе давня ідея свободи, що від Шевченка була головним гаслом дореволюційних часів і в літературі, і в політиці („Свобода хай буде єдиний наказ" — співав Тичина), з другої ж ідея двадцятих років нашого сторіччя: ідея порядку. В дальшому маємо з однієї сторони свободу, — незорганізовану стихію, яка в крайності граничить із анархією, з другої ж домінує ідея сильної людини, порядок, який заперечує навіть свободу і в крайностях означає концентраційний табір і братовбивства. Для правильности розвою українського суспільно - політичного життя потрібно поєднувати ці скрайності, а вслід за тим дати підставу творити на цій традиційній базі нову українську правду. Таке завдання перед СУНД.

Так говорив на зборах Відділу Союзу Українських Національних Демократів у Филаделфії представник Головної Управи цієї організації д-р М. Шлемкевич. Якщо ми політична еміґрація, тоді мусимо виступати у політичній формі, мусимо мати свої політичні партії і організації. Їх тепер забагато, але життя само вирішить, котрим з них залишитись. СУНД — це не так політична партія, як організація духового зв'язку людей, які мають спільні ідеали і думки. Ця організація не знає кордонів, які штучно покарбували вороги на живому тілі України. СУНД теж проти масовости, бо ідеї творяться не в масах, але в малих духових об'єднаннях. СУНД теж проти партійної бюрократії, яка веде до закостенілости у самому собі. Члени СУНД — це справді політичні люди за тією стариною дефініцією „антропос політікос", що означала просто громадську людину в противенстві до обмеженого себелюба, і вони діяльні в усіх громадських, як і культурно - мистецьких установах.

Бадьора промова д-ра Шлемкевича, як теж і відомості про успіхи останньої Сесії Української Національної Ради, що перш за все підкреслила свою достойність попередили ділову частину Зборів Відділу, закінчену вибором нової Управи, до якої ввійшли: Володимир Васюк — голова, д-р Микола Рибак — заступник, Федір Корсун — касир, Зосим Дончук — секретар і П. Панасюк — член. Цей Відділ СУНД замітний на терені Филаделфії своєю позитивною працею в усіх ділянках громадського життя українців.

Т.

Стемфорд, Конн.

Шевченківські Роковини.

Українська громада в Стемфорді по довшій перерві дала знову про себе чути, влаштувавши свято в честь Т. Шевченка в дні 28-го березня в залі Укр. Клюбу. — Свято розпочалося відспіваням америк. гимну і „Заповіту" жіночим хором. Опісля проф. каледжу М. Борисюк виголосив дуже змістовну і цікаво опрацьовану доповідь про релігійний світогляд Шевченка. З черги жіночий хор відспівав „Думи мої". — Аж ось на сцені гурточок дітей — Славко Андрусяк, Леся Сарагинська, Христя Єрстенюк і Зеня Андрусяк — які перед гарно прибраним рушниками і квітами образом Шевченка віддають поклін Пророкові України та обіцяють сповняти всі його заповіти. Зворушливим був момент, коли маленька Леся Сарачинська, зложивши рученята як до молитви, проголосила: за свій рідний край і нарід я Господа молю — зішли, Боже, Україні і щастя і волю! Закінчила цю точку програми Леся Андрусяк — виголошуючи з чуттям вірш Шевченка: „Бють пороги". І знову на сцені жіночий хор. Понеслась мельодійна — з відчуттям віддана пісня — „Садок вишневий" — що пригадала присутнім прекрасні картини вечора в укр. селі. — Закінчив першу частину програми М. Сидяча, який з чуттям віддеклямував так дуже актуальну в теперішну хвилину — поему „Розрита могила".

Кульмінаційною точкою програми була інсценізація поеми Шевченка: „Тополя", в якій дуже добре вив'язалися зі своїх роль П. Єм. Сарачинська як ворожка, і П. Євг. Круліковська, як дівчина, та Наталка Палідвор, як рецитаторка. Гарні, світляні ефекти — з глибоким переживанням відданий Євг. Круліковською спів — „Плавай, плавай лебедоньку" — зробили помітне враження. Свято закінчено відспіванням укр. гимну. Хором диригував суд. радник д-р Василь Палідвор, який вложив багато труду і терпеливости, приготовляючи програму, — а головно інсценізацію, за що по закінченні програми присутні оплесками виявили йому свою подяку. Признання належиться також п. Гр. Слободі, Ф. Сломошинському, Ю. Литвинові і Н. Когутові за поміч при улаштованні сцени, декорацій і світла.

Жаль лише, що на то загально-національне свято прийшло тільки кількадесять людей віддати свій поклін Борцеві за волю України. Не видно було на залі багатьох з новоприбулих і то навіть з інтеліґенції, як рівнож зі старої іміґрації, і тут родженої молоді. А належало б ім — як членам укр. спільноти, також „одностайно стати" і бодай раз у рік, — прислухуючись до „Заповіту" Шевченка, пом'янути його не злим, тихим словом. Стемфордці не можуть нарікати, що обтяжені імпрезами. Пора відповідна і погода навіть сприяли прибуттю.

З-кий.

Ню Йорк, Н. Й.

Інавґурація Науково-Богословського Інституту УПЦ в ЗДА.

Програма інавґурації розпочалася в суботу 10 квітня вечірнім богослуженням, а в неділю — літургією і молебнем, що відправив митрополит Іоан в асисті духівництва при здвизі народу. Програму продовжено в 7 год. вечора в Стайвесант Гай Скул Одіторіюм. Хор проспівав „Достойно", „Царю Небесний" і „Тон деспотін" на зустріч митрополита Іоана, архиєпископа Мстислава і єпископа Василія з Білоруської Православної Церкви. Митрополит Іоан, благословивши присутніх, виголосив пастирське слово про значення богословської науки в житті народу і його церкви. Центральну частину програми заповнили дві доповіді високого наукового рівня; проф. П. Ковалів: „Релігія в світлі сучасної науки" і проф. В. Завіткевич: „Формування світогляду Українського Народу". Після низки привітань з Америки, Европи і Канади, які відчитав секретар інституту, прот. Г. Павловський, та короткої перерви, програму інавґурації закінчено великим духовним концертом хору церкви св. кн. Володимира. Було виконано вісім творів українських композиторів, в яких виконавці художньо змалювали побожно-релігійні переживання віруючих в часі Великого посту та Великодня. Кант П. Демуцького „Про Страшний Суд", „Покаяння" А. Веделя, „Воскресни, Боже", П. Туранінова, „Хай воскресне Бог", Д. Бортнянського й інші співи звучали ефектно і переконливо. Концерт закінчено молитвою муз. М. Лисенка „Боже, Великий Єдиний". Після офіційної частини відбулася товариська вечірка, де запрошені гості, вітаючи новонароджену високу українську інституцію, висловлювали свою радість і свої щирі побажання щодо її праці.

Н. Н.

Пасейк, Н. Дж.

Шевченківський Концерт.

За прикладом других громад, наша Укр. Правосл. Парафія св. Вознесіння відсвяткувала урочисто 140-літні уродини найбільшого сина України Т. Шевченка, дня 28 березня.

Хор під проводом проф. Куриленка відспівав пару пісень. Деклямували діти Рідної Школи. Вступне слово виголосив Впр. о. Мостенський.

Святочну промову виголосив Л. Сисин на тему: Шевченко — і Переяславська Угода.

Л. Сисин.

Бостон, Масс.

Шевченківські Роковини.

У неділю, 14 березня, в просторій найнятій залі при вул. Шавмут, заходами Відділу УКК влаштовано тут святочну Академію з концертом і гідно відсвятковано роковини Великого будителя української нації, Т. Шевченка.

Започаткував Академію співом Американського гимну хор УАПЦеркви св. Тройці під дириґуванням П. Пащака. Хор СУМА проспівав „Заповіт", дириґент п. Гриценко М.

Відкриваючи Академію, голова Відділу УКК п. О. Мельниченко в своїм слові привів чимало прикладів, як московські окупанти спотворюють всі твори Т. Шевченка, перевидаючи їх фальшують і виправляють в свою користь, а також виставляють Шевченка як приятеля „великого русского народа — старшого брата". Всякими способами намагаються приспати національну свідомість української людности, ту свідомість, що черпається з цілющого джерела — правдивого Кобзаря, що у нього вклав всю свою душу Великий Геній. Доповідач додав, що в цьому році ми святкуємо і відзначуємо 80-ті роковини заснування у м. Львові Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, яке засновано на кошти, зібрані серед патріотичного українського елементу та меценатів. Виконуючи Заповіти Великого борця за волю України, науковці — члени НТШ вклали вже чимало невтомної праці в українську науку. Відділ цього Т-ва знаходиться тут на Вільній Землі Вашинґтона, продовжує і поширює свою працю у вільному світі. Нашим національним обов'язком є підтримка матеріяльна цієї цінної праці своїми вкладками до УНФонду.

Короткий, але змістовний реферат про життя і творчість Т. Шевченка прочитав п. І. Заяць.

В концерті першими виступили пластуни з 2-ма піснями Гайворонського „Поклін Тобі" і „Україно". Вірш „Сонце України" декламувала уч. Плаштун. Хор учнів православної церкви під акомпаніямент п-ні Данилевич проспівав в англійській мові „Понад балку" і в українській „Поклін Тобі", Гайворонського.

„Ой одна я, одна" до слів Шевченка — сольо проспівала п. А. Калиниченко. „Кавказ" з доброю дикцією і виразно продеклямувала п-ні К. Петрів.

Дует з опери „Катерина" виконали п-ні Калиниченко А. і п-ні Діяк Л. в супроводі піяна п-ні Зарубина.

„Думи мої", муз. Віликевича, виконав мішаний хор правосл. церкви, а другу пісню цей же хор виконав теж чудово „Орися ж ти, моя ниво".

З сердечною подякою за чисельну присутність, святочну академію і концерт закрив заступник голово Відділу УКК п. Степан Сидлярчук.

Хор СУМА зі всією залею разом проспівав український національний гимн.

(Чистий дохід з цієї імпрези надіслано до Укр. На. Фонду).

Д. Николенко.

Бетлегем, Па.

Шевченківський Концерт.

Українська громада Бетлегему відзначила цьогорічні Шевченківські Роковини святочним концертом, який відбувся в неділю, 28 березня, в залі української католицької церкви св. Йосафата. Як минулих, так і цього року концерт відбувся заходом парафії. По відспіванні американського гимну, святочну промову дуже гарно виголосив п. Іван Корінець, з'ясовуючи життя і творчість Тараса Шевченка для української нації. Група українських дітей, більшість тут роджених, підготована п. Гнатом Валазюком, відспівала ряд деклямацій в честь Тараса Шевченка. Виступ дітей зворушив до сліз присутніх, які нагороджували дітей рясними оплесками за таке вміле виконання пісень та деклямацій. Сердечно нагороджували рясними оплесками за добре виконання пісень знану солістку п. Олю Цегельську за виконання чотири соля, а саме „Айстри", „Реве та стогне", „Ой, одна я, одна" і „У перетику ходила". П. Гентиш з подібним успіхом відспівав сольо „Гетьмани". Хор під управою п. Гната Балазюка відспівав ряд пісень, добре підібраних та виконаних. По-мистецьки виголошені деклямації п. Катерини Загвоскої „До Основяненка" та п. Дарії Гентиш „Для всіх ти смішна". Солістам акомпаніював на піяні п. М. Сквир. Громада і гості заповнили залю. Збірку при дверях перевели п. Марійка Гетманюк і п. Євген Ґонта, вітаючи усіх українськими прапорцями. В часі перерви на залі перевели збірку п. Анна Ониськів і п. Анна Діл. Збірка дала гарний вислід. По відтягненні дрібних видатків, гроші переслано на добродійні цілі. По закінченні програми, п. Володимир Загвоский подякував присутнім і виконавцям за таку численну участь у святі.

Свято закінчено українським національним гимном.

В. З.

Український Народний Союз, який нараховує тепер уже понад 69 тисяч членів, є передова народна установа американських українців, в списку членства якої не повинно забракнути теж і Вашого імені. Бо належати до У. Н. Союзу, значить належати до цього свідомого та ідейного загалу, який творить і веде наше громадське життя.

На 300-ліття договору Хмельницького з Москвою

(Закінчення зі стор. 2)

і на доказ своїх посудків посилались на події, що сталися р. 1569 й пізніше, та на зміни договору, що мали місце за гетьманування наступників Б. Хмельницького. З цієї причини посудки більшости авторів про договір Б. Хмельницького 1654 р. не можуть бути признані за правильні. З цього погляду тільки посудок В. Липинського про договір 1654 р., як про мілітарний союз України й Москви, відповідав подіям перед і під час укладання договору та автентичному його текстові. До опінії В. Липинського присднався і я, тільки додав, що в договорі помітні сліди ідеї протекторату царя з ознаками номінального васалітету (присяга, данина).

Договір 1654 р. має державно-політичний характер, а такі договори набувають правної сили з моменту їх фактичного здійснення. Нездійснені частини договору не мають жадної правної сили і якщо стосуються до основних умов договору, то й цілий договір втрачає своє правне значення для сторін. Тому питання про фактичне здійснення договору 1654 р. має важливе значення й потребує вияснення. Основною метою договору 1654 р. було провадження й закінчення війни з Польщею. В цій частині сторони почали договір здійснювати. Польське військо було всюди розбите, московські війська забрали північну частину Білої Руси та Литву й стояли у Вильні та в Ковні. Б. Хмельницький з козацьким військом забрав Полісся, Волинь, Поділля, відігнав поляків за Вислу, під Львовом розбив польські відділи під командою Потоцького, а один козачий відділ забрав Люблин. Та р. 1656 Б. Хмельницький одержав несподівану звістку, що цар склав з поляками перемирний договір і припинив війну без відома й згоди Б. Хмельницького. Гетьман вважав таке поступовання царя за порушення договору 1654 р., склав відповідний протест, виславши для цього свого посла до царя, і з цього часу поводився так, як би жадного договору з царем не існувало. Інші частини договору, наприклад, обмеження права закордонних зносин контролею царя, виплата цареві данини та інші менш важливі взагалі не були здійснені. Обставини, що примусили Б. Хмельницького звернутися до царя за військовою поміччю, радикально змінились і потреба такої помочі відпала. Під кінець життя Б. Хмельницького реальні відносини між Україною та Москвою набрали характеру бездоговірних сусідських відносин двох самостійних держав. На міжнародному форумі Україна за часів Б. Хмельницького вважалася за повноправний суб'єкт міжнародного права, а договір 1654 р. трактувався, як звичайний оборонно-союзний акт, що, за виразом шведського короля, не обмежував ні в чому суваренности України.

Після смерти Б. Хмельницького р. 1657 взяла верх агресивна політика Москви, що за гетьманування І. Виговського привела до збройної боротьби України з Москвою, а за гетьманування Ю. Хмельницького — до відновлення договірних відносин з Москвою на основі нового, так званого, „Переяславського договору" 1659 р., що в дійсності був виготовленим у Москві фальсифікатом анульованого договору 1654 р. та містив такі обмеження прав України, яких покійний великий гетьман не прийняв би навіть при найтяжчій для України ситуації. Невблаганна доля судила Україні пережити ще 300 років найтяжчих страждань в московсько-російській „тюрмі народів", тому й перервала життя Б. Хмельницького в момент завершення найбільших його досягнень на шляху розбудови великої, самостійної й соборної української держави.

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН У ЗДА

Доповідь проф. д-ра О. Архімовича „Селекція цукрового буряка на Україні та інформація про восьмий науковий з'їзд в ЗДА по культурі та селекції цукрового буряка"

20 березня 1954 р. відбулося засідання Природничого Відділу УВАН у ЗДА, на якому виголосив доповідь дійсний член УВАН, проф. О. Архімович.

Доповідач познайомив авдиторію з деякими напрямками селекції цукрового буряка в СРСР та на Україні, а також зробив детальну інформацію про науковий з'їзд по селекції та культурі цукрового буряка, що відбувся 2-5 лютого в м. Денвері, Колорадо.

Не всім відомий той факт, що поруч з виробництвом цукру з тростини в ЗДА досить поширене також цукро - бурякове виробництво. Зо площею, зайнятою під буряки, ЗДА поступаються лише перед СРСР, Німеччиною та Францією й значно перевищує площі, зайняті під цукрові буряки в таких країнах, як Польща, Чехословаччина, які відомі як країни-продуценти цукру.

У ЗДА сіють цукровий буряк в стейтах Заходу та Середнього Заходу, як от у Колорадо, Юті, Каліфорнії, Небрасці, Вайомінґу, Айдаго, Монтані і навіть у таких стейтах як Огайо і Мічіґен.

Зрозуміло, що така велика площа під цукровими буряками (напр., в 1950 р. 1014 тисяч акрів) вимагає постановки відповідних досвідів для удосконалення способів культури та селекційної праці для поліпшення сортів. Тому не дивно, що багато досвідчених станцій (Agricultural Experiment Stations: Colorado, Nebraska, Montana), каледжів, (в Колорадо, Юта, Монтана, Мішіґен) та університетів (в Каліфорнії та Вайомінґ), а також Department of Agriculture ретельно вивчають генетику цукрового буряка, переводять селекційну та досвіднуп рацю, вивчають хвороби та шкідників цукрового буряка.

Раз на два роки American Society of Sugar Beet Technologists організує науковий з'їзд. Цього року був скликаний черговий (восьмий) з'їзд у Денвері. На з'їзді були присутні більше як 150 науковців, між ними представники з Колорадо, Бразилії та з Европи. Проф. д-р О. Архімович був запрошений на з'їзд і прочитав доповідь на тему „Методи селекції цукрового буряка в СССР". Праця з'їзду одночасно провадилася на багатьох секціях: генетики та селекції, агротехніки, механізації, фізіології, фітопатології та боротьби з шкідниками, технології цукро - бурякового виробництва та ін. Серед доповідей на секції генетики та селекції провідними були доповіді політичних утікачів з Києва, що тепер живуть у ЗДА, проф. д-ра В. Савицького та його дружини Є. Савицької.

В. Савицький розв'язав надзвичайно важливу проблему, яка значно полегшує механізацію культури цукрового буряка, а саме, він вивів расу однонасіннього (однопросткового) буряка — modern beets. У цієї раси окремі овочі не зростаються в клубочки, атому, що в кожному овочі є лише одна насінина, то ростки буряка не заважають один одному під час проростання.

Проф. д-р Є. Савицька далі провадить цитологічне вивчення цукрового буряка. Д-р Е. Овен провадить далі дуже цікаву працю з винайденою ним расою зі стерільними чоловічими елементами квітки буряка.

Великі успіхи досягнені у виведенні рас цукрового буряка відносно стійких проти грибних та вірусних захворювань цукрового буряка.

Дуже цікавою була демонстрація наукового фільму, присвяченого боротьбі з вірусом (virus yellow).

На з'їзді була виставка нових моделів с.-г. машин по культурі цукрового буряка. Роботи з'їзду друкуються у вигляді: "Proceedings American Society of Sugar Beet Technologists."

Збори УВАН у ЗДА, присвячені пам'яті М. Кекала

19 березня в приміщенні УВАН у Ню Йорку зібралися члени Управи УВАН у ЗДА і кілька співробітників, щоб вшанувати третю річницю з дня смерти Микити Васильовича Кекала. Також були присутні сестра покійного — Олена Василівна Гайдамака і племінниця Інна Гайдамака.

М. В. Кекало, який помер 16 березня 1951 року, був одним з найактивніших організаторів праці Української Вільної Академії Наук у З'єдинених Державах. Він був ініціятором створення фундації УВАН у ЗДА, що стала матеріяльною підпорою праці Академії.

Збори відкрив голова УВАН у ЗДА проф. М. Ветухів, який пригадав, що щорічне вшанування пам'яті першого фундатора УВАН у ЗДА М. В. Кекала є традицією Академії. „Микита Васильович, — сказав проф. Ветухів, — не був ученим, але був людиною з великої літери, був українським патріотом і зрозумів значення української вільної наукової установи. Всі свої сили він віддав на організацію Академії. Він писав сотні листів, бігав по всьому Ню Йорку і радів кожному долярові, що приходив на рахунок Академії. За три роки, що проминули після смерти Микити Васильовича, наша Академія зросла, її видання стоять на полицях найбільших університетів світу, її діяльність знайшла підтримку і розуміння в американських колах".

Заступник голови Управи УВАН у ЗДА проф. Д. Горняткевич мальовничо пригадав перші кроки Академії в Ню Йорку, зокрема засідання учених на скринях з архівними матеріялами, бо ще не було відповідного приміщення і меблів. „Але напевне Микита Васильович уже тоді дивився вперед, духовим поглядом передбачав інше майбутнє для Академії і того прагнув, того добивався. Смерть нашого найактивнішого організатора була ударом, — сказав проф. Горняткевич. Але тепер здійснюються задуми і мрії покійного Микити Васильовича.

Проф. І. Замша пригадав свою співпрацю з покійним М. Кекалом ще в Німеччині, у Франкфуртській філії ЦПУЕ. Він сказав, що М. Кекало був конструктивною і творчою людиною, маючи справді державницький підхід до всіх громадських справ, що робив. Проф. Замша підкреслив, що жертвенна праця М. Кекала для Української Вільної Академії Наук має бути прикладом для інших.

Дійсний член УВАН, Н. Т. Осадца - Яната, нагадала, що М. Кекало завжди цікавився науковими конференціями УВАН. Востаннє вона його бачила на своїй доповіді, що відбулась за кілька тижнів до смерти М. В. Тоді він уже зле себе почував, але продовжував активно працювати.

Пані О. Гайдамака, сестра покійного, розповіла деталі про його працю в останні дні перед смертю. УВАН тоді не мала ще свого приміщення і Микита Васильович цілими днями працював у своїй маленькій кімнатці: провадив величезне листування, розсилав повістки на конференції, вів бухгальтерію. Він жив великими перспективами. „Микита Васильович неначе передбачав, що Академія незабаром виросте", — сказала вона.

Закриваючи збори, проф. Ветухів сказав, що дух Микити Васильовича живе в Академії. Його скромна і віддана праця не загинула.

КАНАДА — ПЕРЕДОВИЙ ПРОДУЦЕНТ СТАЛІ

В останніх кількох роках продукція сталі в Канаді зростала відносно швидко як у будь-якій іншій продукуючій сталь країні. В рр. 1937-1950 канадійські продукційні спроможності зросли на 127%; в тому самому часі продуктивність ЗДА щодо сталі зросла на 76%, а В. Британії на 21%. Від 1950 р. сталеві фабрики в Гамільтоні, Онт. Салт Сте. Марі, Онт. і в Сидні. Нова Скотія, витратили (або заплянували витратити) ще 150 мільйонів дол. на свою розбудову. Закінчивши цю розбудову, Канада стане сьомим найбільшим продуцентом сталі в світі. — „Канадійська Сцена".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во ім. С. Петлюри відд. 189 повідомляє, що місячні сходини членів відбудуться в суботу, 24. квітня, о год. 7-ій веч., в Укр. Горож. Клюбі при 847 N. Franklin St. Проситься довгуючих членів вирівняти свої вкладки. — В. Васюк, предс.; П. Котельницький, секр.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. — Місячні збори Т-во ім. І. Франка відд. 271 відбудуться в неділю, 25-го квітня в укр. залі Лакаванна Евеню, огод. 2. попол. Проситься всіх прибути, бо маємо важливі справи до полагодження. Довгуючих проситься вирівняти залеглості бо в противному разі будуть суспендовані. — І. Чопко, секр.

СТЕФАН КОНИК, член Б-ва св. о. Николая відд. 381 УНСоюзу в Денбюрі, Конн., помер 30-го березня 1954 р., проживши 60 р. Покійний родився 1894 р. в селі Адрихова, пов. Сянік. Україна. Похорон відбувся 1. квітня з пох. заведення до церкви св. Миколая, а відтак на цвинтар св. Петра. — В. Й. П.!

С. Сверлюк, секр.

Посмертні Згадки

ТЕОДОР КЛИГА, член відділу 100 УАСоюзу в Ґері, Інд., помер 24-го березня 1954 р., в 67 році життя. Покійний походив з с. Чорна, пов. Ліско, Зах. Україна. До УНСоюзу вступив 1912 р. і працював багато для УНСоюзу. Оставив в смутку дружину Юстину, 3-ох синів, 4 дочки і 9 внуків, які всі є членами УНС. Похорон відбувся 26-го березня з погребового заведення до церкви св. Михаїла а відтак на Calumet Park при співучасти рідні. Знайомих та Членів, які явилися численно з відзнаками та двома прапорами. — В. Й. П.!

А. Цебак, секр.

АНДРІЙ ПОЛІЩУК, член відд. 374 УНСоюзу в Бостон Масс., помер 23-го лютого 1954 р. Покійний родився в Бостон, Масс. Полишив горем прибиту Маму, дві сестри і одного брата, всі є членами УНС. Похорон відбувся з кат. церкви на цвинтар Мавнт Гоп в Бостоні. — В. Й. П.!

М. Кисіль, фін. секр.

ТАРЗАН, ч. 3264. Вечірня перемога

Переможний лев сперся на передні ноги і потряс своєю жертвою, як кіт потрясає мишею, зломивши їй карк.

Кинувши трупа, переможець став на нього передніми ногами і видав рик перемоги.

Вхопивши момент, коли Тарзан підводився з землі, він обернувся і з тихим жорстоким риком почав підкрадатися до мавполюдини.